

KRAJOWY ZARZĄD GOSPODARKI WODNEJ

STRATEGIA GOSPODARKI WODNEJ

Projekt aktualizacji strategii

WARSZAWA, listopad 2006 r.

WPROWADZENIE	3
DIAGNOZA GOSPODARKI WODNEJ.....	8
Zasoby wodne i użytkowanie wód	8
Jakość wód	10
Środowisko przyrodnicze	14
Gospodarcze wykorzystanie rzek i ich infrastruktura hydrotechniczna.....	15
Ochrona przed powodzią i suszą.....	19
UWARUNKOWANIA GOSPODARKI WODNEJ	22
Międzynarodowe	22
Krajowe	27
SYNTETYCZNA OCENA STANU GOSPODARKI WODNEJ	30
Wielkość i struktura nakładów na gospodarkę wodną w strukturach RZGW	35
CELE KIERUNKOWE GOSPODARKI WODNEJ ORAZ SPOSOBY ICH OSIĄGNIĘCIA	39
Cel I.....	39
Cel II.....	40
Cel III	41
Sposoby osiągania celów	42
Instrumenty osiągania celów	44
Instrumenty legislacyjno - prawne	44
Instrumenty finansowe	45
Projekt systemu finansowania gospodarki wodnej na najbliższe lata.....	46
Struktura zarządzania gospodarką wodną i kierunki zmian.....	49
Programy inwestycyjne i działania techniczne	51
Harmonogram działań i potrzeb finansowych	55
Działania służące realizacji celów kierunkowych.....	57
OCENA REALIZACJI STRATEGII.....	61
Metodyka ewaluacji	61
Wskaźniki realizacji	62
Zagrożenia realizacyjne.....	62
PODSUMOWANIE I WNIOSKI	64
UPROSZCZONY SCHEMAT ORGANIZACJI GOSPODARKI WODNEJ W POLSCE	
STAN ISTNIEJĄCY (od 01.07.2006)	63

WPROWADZENIE

1. Niniejsza strategia stanowi aktualizację dokumentu przyjętego przez Radę Ministrów w dniu 13 września 2005 roku. Strategia określa podstawowe cele, kierunki i zasady działania umożliwiające realizację idei trwałego i zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu zasobami wodnymi w Polsce. Ma to być osiągnięte przez zbudowanie sprawnie działającego systemu, który wykorzystując instrumenty legislacyjno - prawne, finansowe i zarządzania, będzie zapewniał utrzymanie dobrego stanu wód, a w szczególności ekosystemów wodnych i od wody zależnych, a także pozwalał na zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych oraz zwiększał bezpieczeństwo w sytuacjach nadzwyczajnych (powodzi, suszy, awarii obiektów hydrotechnicznych, przemysłowych i ataków terrorystycznych).
2. Od roku 1956 powstało kilkanaście kompleksowych i perspektywicznych programów zawierających podstawowe elementy strategii, a w roku 1996 opracowano Strategię gospodarki wodnej i uzupełniono ją w roku 1997. Żaden z tych dokumentów nie doczekał się pełnej realizacji. Przyczyny takiego stanu były wielorakie, a najważniejsze z nich to: brak spójności zamierzeń i możliwości finansowych Państwa, niedocenienie wpływu zmian strukturalnych w gospodarce i państwie na gospodarkę wodną, a w ostatnich latach zmiany w podejściu do gospodarki wodnej w związku z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Przedstawiona ocena jest rezultatem statycznego podejścia do dokumentów planistycznych, które zwykle nie były analizowane i oceniane w trakcie realizacji, a w konsekwencji nie były dostosowywane do zmieniających się warunków.
3. Strategia gospodarki wodnej jest jednym z najważniejszych elementów strategii zrównoważonego rozwoju i powinna właśnie z niej wynikać. Odpowiednie kształtowanie zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią i skutkami suszy, to działania bez których niemożliwy jest zrównoważony rozwój społeczno-gospodarczy kraju. W strategii należy zatem wytyczyć takie kierunki działań bieżących i planowanych, aby nie tylko zachować istniejący stan rzeczy, ale stan ten nieustannie poprawiać. Gospodarka wodna nie jest celem samym w sobie. Gospodarka wodna, musi pełnić rolę służebną wobec człowieka, służebną w sensie jego rozwoju

i bezpieczeństwa, w tym także bezpieczeństwa przed powodzią i suszą oraz bezpieczeństwa ekologicznego. Jeżeli zacznie się strategię gospodarki wodnej budować od tego fundamentu, to wszystkie działania będą spójne, logiczne i wzajemnie uzupełniające się.

4. Należy w znacznie większym stopniu zintegrować gospodarkę wodną z planowaniem przestrzennym, gospodarką leśną i gospodarowaniem zasobami przyrodniczymi. Zmiany historyczne w gospodarce wodnej wiązały się zawsze z tymi pokrewnymi dziedzinami. Integracja tych dziedzin powinna odbywać się zarówno na polu instytucjonalnym, prawnym, jak i finansowym.
5. Ogólnym zadaniem Strategii jest określenie podstawowych kierunków rozwoju gospodarki wodnej do roku 2020 oraz sprecyzowanie działań umożliwiających realizację konstytucyjnej zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarowaniu wodami. Na tym tle można wyodrębnić następujące równorzędne cele kierunkowe, odnoszące się do obszarów działań zawartych w Strategii:
 - 1) **osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, a w szczególności ekosystemów wodnych i od wody zależnych;**
 - 2) **zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych ludności i gospodarki przy poszanowaniu zasad zrównoważonego użytkowania wód;**
 - 3) **podniesienie skuteczności ochrony w sytuacjach nadzwyczajnych (powódź, susza, awarie obiektów hydrotechnicznych, awarie przemysłowe).**

Zapisane powyżej obszary działań mają charakter trwały i będą określać kierunki działań, także w dalekiej perspektywie. W ramach każdego z nich realizowane będą przedsięwzięcia umożliwiające wykonanie zapisów Strategii.

6. Aby właściwie realizować zadania w gospodarce wodnej, nie można wyodrębniać ich jako samodzielne dziedziny, a rozpatrywać łącznie, uogólniając na poziomie Państwa, zaś szczegółowo traktować na mniejszych obszarach, tj. naturalnych granicach zlewni rzek. Zintegrowane zarządzanie w gospodarce wodnej na poziomie zlewniowym, zgodne jest z dyrektywami Unii Europejskiej. Interdyscyplinarne spojrzenie na gospodarkę wodną, szczególnie zaś powiązanie techniki z aspektami przyrodniczymi

i ekonomicznymi, pozwoli na nowy sposób formułowania zadań w gospodarce wodnej, tak aby jej cele osiągnąć w sposób najbardziej efektywny.

7. Każdy z elementów naszego otoczenia, w tym także zasoby przyrodnicze, ma swoją wartość, którą można oszacować. Planowanie w gospodarce wodnej powinno zapewniać opłacalność ekonomiczną, a jedyne odstępstwo od tej zasady może wystąpić w przypadku zapewnienia wody do picia oraz bezpieczeństwa obywateli. Jednocześnie zasadę efektywności ekonomicznej należy rozpatrywać w szerokim spektrum korzyści i strat.
8. Kolejnym, niemniej ważnym czynnikiem przy opracowywaniu strategii gospodarki wodnej musi być uwzględnienie woli tych, kogo ona najbardziej dotyczy, a więc zwykłych obywateli, poprzez samorządy i organizacje pozarządowe.
9. Do tych wszystkich ww. czynników dochodzi czynnik naturalny – dostępność zasobów wodnych i ich rozmieszczenie na terenie kraju.
10. Największym problem w formułowaniu Strategii gospodarki wodnej, a także w jej realizacji, jest znalezienie kompromisu pomiędzy podejściem czysto inżynierskim i czysto ekologicznym. Problemów gospodarki wodnej nie jest w stanie rozwiązać ani wyłącznie zabudowa hydrotechniczna rzek i związane z tym gospodarcze wykorzystanie zasobów wodnych, ani wyłącznie zachowawczo ochronne podejście do zasobów wodnych. Jednostronne podejście do problemów gospodarki wodnej będzie zawsze źródłem konfliktów i stagnacji.
11. Podstawowymi instrumentami osiągnięcia celów strategii winny być :
 - 1) Instrumenty legislacyjno - prawne - przede wszystkim zaktualizowana ustawa Prawo wodne i odpowiednie przepisy dotyczące gospodarki wodnej w innych aktach prawnych,
 - 2) Instrumenty finansowe – przede wszystkim opłaty za korzystanie z zasobów wodnych, uwzględniające ich rzeczywistą wartość, w tym opłaty z tytułu zmniejszenia retencji powierzchniowej. Opłaty te, powinny być przeznaczone na

zadania gospodarki wodnej. Instrumenty ekonomiczne będą omówione w dalszej części niniejszego dokumentu.

- 3) Instrumenty zarządzania –przede wszystkim zarządzanie gospodarką wodną w układzie zlewniowym, z szerokim udziałem społeczeństwa, z uwzględnieniem lokalnych uwarunkowań.
-
12. Strategia ma wyraźne odniesienie do treści II Polityki Ekologicznej Państwa z roku 2001 oraz Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010¹⁾. Strategię należy rozpatrywać łącznie z innymi istniejącymi programami rządowymi, związanymi z gospodarką wodną, np.: Krajowym Programem Oczyszczania Ścieków Komunalnych (reguluje szczegółowo działania inwestycyjne służące ochronie jakości wód do roku 2015, zgodnie z wymogami dyrektywy 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych), „Programem dla Odry-2006” (interdyscyplinarne działania na rzecz rozwoju Odry i Nadodrza), jak również innymi dokumentami związanymi z kształtowaniem i ochroną zasobów wodnych, m.in. Kodeksem dobrej praktyki rolniczej, służącym eliminowaniu zanieczyszczeń obszarowych wód.
 13. Sektorowy Program Operacyjny „Infrastruktura i Środowisko” zgodnie z *Narodową Strategią Spójności* stanowi jeden z programów operacyjnych będących podstawowym narzędziem do osiągnięcia założonych w niej celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Cechą charakterystyczną PO „Infrastruktura i Środowisko” jest podejście do kształtowania zasobów wodnych oraz ochrona przed powodzią, w kontekście obowiązków wynikających z Ramowej Dyrektywy Wodnej, projektowanej dyrektywy w sprawie oceny zagrożenia powodziowego i zarządzania nim czyli tzw. dyrektywy powodziowej oraz prawa krajowego²⁾, co wymaga zharmonizowania strategicznych celów gospodarki wodnej z celami rozwoju regionalnego. Punktem wyjścia dla tak zakreślonego zakresu programu jest zasada maksymalizacji efektów rozwojowych, uwarunkowana komplementarnym potraktowaniem sfery technicznej i społecznej w jednym nurcie programowym i realizacyjnym. Nabiera to szczególnego

¹⁾ Uchwała Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 8 maja 2003 r. w sprawie przyjęcia "Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010" (M.P. Nr 33, poz.433)

znaczenia dla określenia możliwości finansowania przedsięwzięć gospodarki wodnej ze środków publicznych, w tym z funduszy Unii Europejskiej.

14. Zadaniem niniejszej Strategii jest przede wszystkim przedstawienie warunków brzegowych i ograniczeń rozwoju, związanych z gospodarką wodną. Niektóre bardziej szczegółowo przedstawione rozwiązania powinny być poddawane ciągłej weryfikacji, z uwzględnieniem aktualnych uwarunkowań gospodarczych, społecznych i politycznych. Stąd też potrzeba monitoringu Strategii, o którym mowa w końcowej części dokumentu.

²⁾ Ważniejsze krajowe akty prawne oraz dyrektywy Wspólnoty Europejskiej przedstawiono w załącznikach 1 i 2

DIAGNOZA GOSPODARKI WODNEJ

Zasoby wodne i użytkowanie wód

15. Suma opadów na terenie Polski w roku średnim wynosi powyżej 600 mm i waha się od 500-550 mm w pasie nizin do około 1100 mm w rejonach górskich i podgórskich. Średni odpływ roczny z wielolecia 1951 – 2000 wynosi około 62 km³, przy czym waha się on w granicach 37,5 – 90 km³. Wskaźnik dostępności wody dla ludności i gospodarki narodowej, wyrażony ilorazem średniego rocznego odpływu do liczby mieszkańców wynosi ok. 1600 m³/mieszkańca/rok, wobec około 4 500 m³/mieszkańca/rok średnio w Europie. Nie oznacza to wszakże, że Polska jest krajem o bardzo ubogich zasobach wodnych. Dostępność wody, przy odpowiednim gospodarowaniu zasobami wodnymi, pozwala w długiej perspektywie na trwały zrównoważony rozwój kraju. Średnie zużycie wody w rozwiniętych gospodarkach europejskich kształtuje się, podobnie jak w Polsce, na poziomie około 300 m³/mieszkańca/rok.

Deficyt wody w naszym kraju wynika nie z braku wody w ogóle, a z braku wody w odpowiednim miejscu i o odpowiedniej jakości. W ostatnim okresie istotnym problemem dla gospodarki kraju stają się susze, co już skutkuje większym zapotrzebowaniem na wodę, zwłaszcza w obszarze rolnictwa.

16. Dla właściwego rozpoznania ilości zasobów wodnych oraz prognozowania ich zmian niezbędne jest funkcjonowanie sprawnego i nowoczesnego systemu pomiarowo-obszernego elementów atmosfery i hydrosfery wraz z modułami przetwarzania i gromadzenia danych oraz systemami prognoz hydrologicznych i meteorologicznych. Zadania w tym zakresie wykonuje państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna pełniona przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej.

16. Dostępne dla zagospodarowania zasoby wód podziemnych dla obszaru całego kraju wynoszą około 37 950 tys. m³/dobę (13,8 km³/rok), co w przeliczeniu na jednego mieszkańca Polski daje ilość około 1,0 m³ wody na dobę.

Na całkowitą ilość dostępnych zasobów wód podziemnych składa się:

- 14 615 tys. m³/dobę zasobów dyspozycyjnych, ustalonych z dokładnością wymaganą przepisami ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne

- i górnicze (Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 z późn. zm.) dla obszarów o łącznej powierzchni 144 710 km² (46,5% powierzchni Polski),
- 23 335 tys. m³/dobę zasobów perspektywicznych, oszacowanych tymczasowo dla pozostałej części kraju (53,5% powierzchni Polski), tj. do czasu udokumentowania na tych obszarach zasobów dyspozycyjnych.

17. Wody podziemne odgrywają bardzo dużą rolę jako istniejące zbiorniki wody pitnej o znaczeniu strategicznym. Należy dążyć do ciągłej poprawy stanu jakości wód podziemnych i nie doprowadzać do ich rabunkowej eksploatacji.

18. Pobór wody na potrzeby ludności i gospodarki narodowej obrazuje poniższe zestawienie [na podstawie Rocznika GUS – 2005].

Tabela 1

w [hm³]

wyszczególnienie	lata	1980	1990	2003	2004
Ogółem		14 200	14 200	11 100	11 000
w tym z:					
wód powierzchniowych		11 900	11 900	9 300	9 250
wód podziemnych		2 000	2 000	1 700	1 600
odwodnień		300	300	100	100
Na cele produkcyjne		10 200	9 500	7 900	7 800
w tym z wód podziemnych		600	500	200	200
nawodnienia w rolnictwie i leśnictwie (tylko wody powierzchniowe)		1 300	1 700	1 000	1 100
pobór z sieci wodociągowej		2 700	3 000	2 200	2 100
w tym z:					
wód powierzchniowych		1 400	1 500	700	700
wód podziemnych		1 300	1 500	1 500	1 400
Ogółem w %					
cele produkcyjne		71,5	67,0	71,1	71,1
nawodnienia w rolnictwie		9,3	11,9	9,2	9,7
pobór z sieci wodociągowej		19,2	21,1	19,7	19,2

Podane w tabeli 1 wielkości poboru i wykorzystania wód nie uwzględniają wykorzystania wód podziemnych do nawodnień oraz poboru rozproszonego przez pojedyncze gospodarstwa rolne i indywidualnych użytkowników. Choć są obciążone takim błędem, mają znaczącą wartość porównawczą.

Jakość wód

18. Systematycznie rośnie liczba oczyszczalni, zmniejsza się ilość ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi, co skutkuje poprawą jakości wód powierzchniowych. Ilości ścieków odprowadzanych do wód lub do ziemi ilustruje poniższe zestawienie [na podstawie Rocznika GUS – 2004].

Tabela 2 w [hm³]

Wyszczególnienie:	1980	1990	2003	2004
ogółem	12 000	11 400	9 200	9 200
ścieki przemysłowe w tym: chłodnicze	9 700 7 300	9 100 7 300	7 900 7 000	7 800 7 000
Ścieki komunalne	2 300	2 300	1 300	1 300
Ścieki wymagające oczyszczenia ogółem	4 700	4 100	2 200	2 100
Ścieki oczyszczone w tym: mechaniczne	2 700 1 800	2 800 1 500	2 000 600	2 000 600
chemiczne	200	200	100	100
biologiczne	700	1 100	700	600
z podwyższonym usuwaniami biogenów			600	700
Ścieki nieoczyszczone	2 000	1 300	200	200

W Polsce, w końcu roku 2003, było 1364 oczyszczalni przemysłowych, w tym 45 z podwyższonym usuwaniem biogenów. W okresie transformacji liczba oczyszczalni przemysłowych spadła o blisko połowę (w roku 1990 było 2453 obiektów), co świadczy o głębokiej restrukturyzacji branż wytwarzających ścieki. Obok zamykania zakładów następowały zmiany technologiczne i włączanie ścieków do komunalnych systemów odbioru i oczyszczania. Odwrotne procesy dotyczyły oczyszczalni komunalnych, których w końcu roku 2004 było 2791 w tym 637 z podwyższonym usuwaniem biogenów podczas, gdy w 1990 było tylko 585

oczyszczalni komunalnych. Wg szacunków GUS za rok 2004 84% ludności miast i 15,8% ludności wsi korzystało z oczyszczalni ścieków. Długość sieci kanalizacyjnej wynosi 68.857 km.

19. Stan czystości rzek objętych monitoringiem podstawowym (prowadzonym przez Inspekcje Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska), przedstawiono w poniższych zestawieniach (na podstawie Rocznika GUS – 2004):

Tabela 3

Lata	Dł. kontrolowanych odcinków [w km]	Kryterium fizykochemiczne			
		Wody o klasie czystości*			poza klasą
		I	II	III	
1990	8620,9	6,0	27,9	30,3	35,8
1995	6188,1	2,9	20,3	33,8	43,0
2003	6175,3	4,9	47,0	35,5	12,6

- w % długości kontrolowanych odcinków (klasyfikacja oparta na badaniach 23 cech fizykochemicznych wody)

Tabela 4

Lata	Dł. kontrolowanych odcinków [w m]	Kryterium biologiczne			
		Wody o klasie czystości*			poza klasą
		I	II	III	
1990	8620,9	0	3,0	16,8	80,2
1995	6188,1	0	3,1	11,8	85,1
2003	6175,3	0	8,3	50,1	41,6

* - w % długości kontrolowanych odcinków (klasyfikacja oparta na wynikach badań miana Coli typu fekalnego)

Tabela 5

Lata	Długość kontrolowanych odcinków w km	Według parametrów obligatoryjnych			
		Wody o klasie czystości*			poza klasą
		I	II	III	
1992	6188,1	11,6	40,6	24,2	23,6
1995	6188,1	22,3	41,0	24,0	14,3
2003	6175,3	39,0	35,5	16,6	8,9

*- w % długości kontrolowanych odcinków (klasyfikacja oparta na badaniach 8 wskaźników fizykochemicznych tzw. uniwersalnych)

Stan czystości rzek w punktach pomiarowo – kontrolnych objętych monitoringiem krajowym w 2004 roku (prowadzonym przez Inspekcję Ochrony Środowiska w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska), przedstawiono w poniższym zestawieniu (na podstawie Rocznika GUS – 2005):

Tabela 6

Rok	Obszar monitoringu	Ilość punktów pomiaru jakości wód						
		w tym w poszczególnych klasach jakości*						
		Ogółem	I	II	III	IV	V	Brak danych
2004	Polska	1566	-	36	559	634	234	103

*- ocena w punktach; klasyfikacja pięciostopniowa oparta na rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 11 lutego 2004 roku w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód (Dz.U. Nr 32, poz. 284)

20. Wśród 122 jezior badanych w 2003 r. w ramach monitoringu regionalnego, znalazło się 91 jezior badanych jedno- lub kilkakrotnie w latach wcześniejszych. Większość z badanych wcześniej jezior, bo aż 51 (56%), utrzymało tę samą klasę jakości na przestrzeni kilku, kilkunastu, a nawet kilkudziesięciu lat. W nielicznych jeziorach stwierdzono poprawę klasy czystości i jest ona najczęściej wynikiem uporządkowania gospodarki ściekowej na ciekach dopływających do jeziora. W niewielkiej grupie jezior stwierdzono pogorszenie stanu czystości. W 2003 r. wody nielicznych jezior były w I klasie czystości - 3,3% liczby badanych. Największą grupę stanowią jeziora o wodach zaliczonych do II klasy czystości – 49,2% liczby badanych, jeziora o III klasie czystości stanowiły 31,1 % liczby zbadanych obiektów. Na jeziora pozaklasowe (20 jezior) przypada 17 % liczby badanych jezior, a udział wód pozaklasowych w całych zasobach wodnych jezior badanych w 2003 r. wyniósł tylko 7%.

21. W latach 1991 – 2003 oceny jakości wód podziemnych dokonywano na podstawie klasyfikacji jakości wód podziemnych opracowanej na potrzeby państwowego

monitoringu środowiska. Jakość wód podziemnych w latach 1991-1998 nie ulegała większym zmianom, natomiast od 1999 r. zarysował się trend poprawy ich jakości. W 2003 r. wody o najwyższej i wysokiej jakości stanowiły 66,1 % badanych wód, wody średniej jakości - 17,3 %, natomiast wody o niskiej jakości - 16,6 %. Zawartość azotanów w wodach podziemnych w latach 1991-2003, w zdecydowanej większości badanych prób wody, była niska i nie przekraczała 25 mg/l. Od 1998 r. można zaobserwować systematyczny spadek ilości prób wody, w których stwierdzono stężenia azotanów powyżej 50 mg/l, czyli dopuszczalnych dla wód pitnych. Spadek ten jest szczególnie widoczny dla wód gruntowych słabo izolowanych od powierzchni terenu, co jest bardzo istotne z uwagi na fakt, że wody gruntowe są bardziej narażone na zanieczyszczenia. Natomiast niezmiennie tylko nieznaczna część wód wgłębnych (od 1-3%) wykazywała stężenia wyższe niż 50 mg/l. W 2003 r. 91,9 % badanych prób wód miało zawartość azotanów spełniającą normy wody do picia.

Po wejściu w życie rozporządzenia z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie klasyfikacji dla prezentowania stanu wód powierzchniowych i podziemnych, sposobu prowadzenia monitoringu oraz sposobu interpretacji wyników i prezentacji stanu tych wód, nastąpiła zmiana klasyfikacji prezentowania stanu wód podziemnych i jak wynika z danych jakość wód podziemnych przedstawiała się następująco.

Tab. 7 Wyniki monitoringu jakości zwykłych wód podziemnych w sieci krajowej w 2004 r.

Wyszczególnienie	Stanowiska badawcze (z poborem wód)	Wody - w % badanych prób - o klasie jakości				
		I (bardzo dobrej)	II (dobrej)	III (zadowalające)	IV (niezadowalającej)	V (złej)
Ogółem	600	5,3	19,3	36,4	31,7	7,3
Wody wgłębne	292	3,1	14,4	43,8	32,5	6,2
Wody gruntowe	308	7,5	24,0	29,2	30,8	8,5

Środowisko przyrodnicze

22. Gospodarki wodnej nie można postrzegać bez odniesienia do środowiska. Obie te dziedziny łączy woda, jeden z głównych komponentów środowiska przyrodniczego. Jest zatem sprawą niezmiernie istotną, harmonijne współdziałanie gospodarki wodnej i ochrony środowiska na rzecz zrównoważonego rozwoju. Szczególną rolę w tym zakresie powinna odgrywać współpraca z gospodarką leśną. Nie zawsze można pogodzić funkcje gospodarcze wody z zachowaniem niezmiennych warunków środowiskowych. Utrzymanie w odpowiednim stanie rzek i potoków, budowa zbiorników retencyjnych, dróg wodnych i oczyszczalni ścieków oraz działania prewencyjne zapobiegające ryzyku wystąpienia powodzi są zawsze (w większym lub mniejszym stopniu) ingerencją w procesy przyrodnicze. W takiej sytuacji występują problemy wyboru między wymogami ochrony przyrody, a działaniami inwestycyjnymi w gospodarce wodnej (np.: retencją zbiornikową, ochroną dolin rzecznych przed powodzią, rozwojem hydroenergetyki czy rozwojem transportu wodnego). Wybór powinien być kompromisem uwzględniającym analizę wpływu na środowisko, nie naruszającym generalnych zasad trwale zrównoważonego rozwoju.
23. Ustanowienie obszarów Sieci Natura 2000 w obrębie dolin rzecznych, będzie wymagać znacznych nakładów na utrzymanie siedlisk i gatunków w wymaganym stanie, co w przypadku lokalizacji na tych obszarach przedsięwzięć technicznych wiązać się będzie z podejmowaniem kosztownych i czasochłonnych, jednakże niezbędnych działań³⁾.
24. Wdrożenie w Polsce Sieci NATURA 2000 oraz tworzenie innych form ochrony przyrody jest powodem pojawienia się sytuacji konfliktowych w dolinach rzek. Powstają trudności związane z usuwaniem zbędnej roślinności z koryt rzecznych, konserwacją starych i wznoszeniem nowych budowli regulacyjnych oraz obiektów hydrotechnicznych. Konieczny jest dialog i wspólny wysiłek przyrodników oraz hydrotechników, którego efektem będzie pogodzenie aspektów technicznych i przyrodniczych zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. W celu minimalizowania strat w środowisku przyrodniczym, związanych z eksploatacją

³⁾ Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.)

i utrzymaniem urządzeń wodnych oraz budową nowych obiektów hydrotechnicznych, konieczne staje się wdrożenie zasad takiej zabudowy hydrotechnicznej, która w minimalnym stopniu zmienia środowisko przyrodnicze. Należy przy okazji podkreślić, że renaturyzacja koryt rzecznych to także działania hydrotechniczne, przywracające pierwotny kształt i funkcje.

25. To, że Polska może się poszczycić, na tle innych krajów europejskich, tak bogatą bioróżnorodnością w obrębie dolin rzecznych, wynika przede wszystkim z utrwalonych w naszej kulturze gospodarczej i agrarnej ochrony rzek poprzez ich racjonalne użytkowanie. Doskonałym tego przykładem jest m.in. Biebrzański Park Narodowy. Także setki małych zbiorników wodnych, zbudowanych przez ludzi do wykorzystania siły wody (młynów, tartaków, kuźni, foluszy), tak bardzo wpisały się w polski krajobraz i mimo że są to de facto obiekty hydrotechniczne, stanowią ważny element funkcji przyrodniczych. Jako przykłady można tu wymienić Złoty Potok na Jurze Krakowsko – Częstochowskiej czy też Potok Oliwski w Gdańsku. Również niektóre sztuczne drogi wodne, pierwotnie zbudowane do celów towarowych, a obecnie wykorzystywane do celów turystycznych, są trwałym elementem krajobrazowym i przyrodniczym (np. Kanał Augustowski, Kanał Elbląski).
26. O środowisko przyrodnicze należy dbać w każdej dolinie rzecznej, mając na uwadze, że podlega ono ciągłym przemianom, zarówno o charakterze antropogenicznym, jak i naturalnym.

Gospodarcze wykorzystanie rzek i ich infrastruktura hydrotechniczna

27. Podstawowym zadaniem gospodarki wodnej jest optymalne wykorzystanie dostępnych zasobów wodnych, celem zaspokojenia potrzeb wodnych ludności, rolnictwa i przemysłu przy jednoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa i ochrony przed powodzią oraz suszą. Przed gospodarką wodną w dalszym ciągu stoi zadanie uporządkowania obiegu wody na obszarze kraju, tak aby zasoby mogły być jak najbardziej celowo wykorzystywane dla rozwoju. Zasoby wodne wykorzystywane są w formie retencji na potrzeby zaopatrzenia w wodę, ochrony przed powodzią i suszą, energetyki wodnej, turystyki i rekreacji.

28. W łącznym władaniu regionalnych zarządów gospodarki wodnej oraz marszałków województw (zarządów melioracji i urzędzeń wodnych) pozostaje znaczący majątek Skarbu Państwa. W jego skład wchodzi rzeki i potoki górskie, rzeki żeglowne, kanały, podpiętrzone jeziora, zbiorniki i stopnie wodne, śluzy żeglugowe, jazy, obwałowania, pompownie czy budowle regulacyjne.
29. Na rzekach Polski znajduje się kilkadziesiąt tysięcy różnych budowli hydrotechnicznych. Są one przede wszystkim w administracji wojewódzkich zarządów melioracji i urzędzeń wodnych (WZMiUW) oraz regionalnych zarządów gospodarki wodnej. Budowle hydrotechniczne administrowane przez WZMiUW są urządzeniami istotnymi dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa. Zalicza się do nich ponad 3 tys. przepustów i śluz wałowych, 573 stacje pomp, 191 zbiorników wodnych. W administracji regionalnych zarządów gospodarki wodnej (RZGW) znajduje się m.in. 27 wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych, 12 suchych zbiorników przeciwpowodziowych, 136 jazów i 117 śluz żeglugowych. Niektóre rzeki są odcinkowo skaskadowane tzn. zabudowane budowlami piętrzącymi w tym m.in. Górna Wisła, Środkowa Odra, Bóbr, Nysa Łużycka, Nysa Kłodzka, Soła, Radunia czy Gwda. Na Wiśle zbudowano 7 stopni piętrzących, z czego 6 na Wiśle Górnej na odcinku od Oświęcimia do Krakowa i stopień Włocławek na Dolnej Wiśle. Odra jest skanalizowana od Koźła do Brzegu Dolnego na długości 187 km. Większość dużych rzek jest częściowo uregulowana; po roku 1990 praktycznie zaprzestano wykonywania nowych budowli regulacyjnych. Według szacunków RZGW, wartość majątku obejmująca przede wszystkim obiekty hydrotechniczne, budowle regulacyjne, budynki wynosi 10,5 mld zł. Wartość księgowa majątku trwałego gospodarki wodnej wyceniona została na kwotę 5,9 mld zł. Kwota ta nie uwzględnia majątku zamortyzowanego, pełniącego w dalszym ciągu swoje funkcje i wymagającego odpowiednich nakładów na jego utrzymanie.
30. Stan techniczny budowli hydrotechnicznych jest zróżnicowany. Według oceny dokonanej w 2004 r. przez Główny Urząd Nadzoru Budowlanego (GUNB), obiekty hydrotechniczne stale piętrzące wodę (zapory ziemne i betonowe, jazy stałe i ruchome, przelewy, śluzy żeglugowe, stopnie wodne, wrota przeciwpowodziowe, elektrownie wodne itd.) zagrażające lub mogące zagrażać bezpieczeństwu stanowiły 3,7% ogólnej liczby 1776 badanych obiektów (w roku 2003 było to 3,3%). W grupie

obiektów stale piętrzących wodę (administrowanych przez RZGW) zagrażających bezpieczeństwu, znalazły się: stopień wodny Włocławek (I klasa budowli), śluza Brdyjście (II klasa budowli), stopień wodny z jazem na Czarnej Koneckiej (IV klasa) w woj. świętokrzyskim oraz stopień wodny na rzece Dobra (IV klasa) w woj. opolskim. Według oceny GUNB 44 obiekty mogą stwarzać zagrożenie bezpieczeństwa, w tym: 1 obiekt zaliczany do I klasy, 8 obiektów – do II, 7 – do III oraz 23 – do klasy IV. Z ogólnej ilości 2 300 km odcinków wałów badanych w 2004 r. (obiektów hydrotechnicznych okresowo piętrzących wodę) 27% znajduje się w niedostatecznym stanie i zagraża lub może zagrażać bezpieczeństwu (26,2% w roku 2003). W ocenie organów nadzoru budowlanego niedostatecznym stanem technicznym odznacza się ponad 2 tys. km obwałowań.

31. Podstawową przyczyną zagrożeń budowli piętrzących jest postępujący proces technicznego starzenia się budowli, a więc powstawanie uszkodzeń spowodowane wieloletnim oddziaływaniem środowiska, w jakim się te budowle znajdują, a także brak możliwości finansowych na realizację programów zabudowy rzek i potoków, zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju, jak również opóźnienia w przeprowadzaniu prac remontowych i modernizacyjnych. Na zwiększenie możliwości pojawiania się zagrożeń istotny wpływ ma również wzrost wielkości przepływów powodziowych, spowodowany zmianami strukturalnymi w zabudowie zlewni, nieprzewidywalnymi podczas planowania inwestycji. Problem jest tym bardziej istotny, że ponad 50% budowli przekroczyło 50 lat, a prawie 70% budowli ma więcej niż 25 lat.
32. Stałe utrzymywanie się na jednym poziomie, od szeregu lat, liczby zagrożonych obiektów wskazuje, iż nie są realizowane zalecenia wynikające z raportów Głównego Urzędu Nadzoru Budowlanego oraz Ośrodka Technicznej Kontroli Zapór IMGW. Szczególnym problemem jest zapewnienie bezpieczeństwa istniejących budowli piętrzących, przede wszystkim tych, na których występują uszkodzenia zagrażające lub mogące zagrażać wystąpieniem awarii. Obecnie RZGW oraz WZMiUW wykonują jedynie zadania najpilniejsze, związane z awaryjnymi pracami w korytach rzek i remontami urządzeń wodnych. Roboty remontowe i modernizacyjne dużych obiektów hydrotechnicznych, realizowane są jedynie w miarę posiadanych środków finansowych.

33. Z punktu widzenia gospodarowania zasobami wodnymi istotne są zbiorniki retencyjne tzn. budowle pozwalające na regulację przepływu. W Polsce jest ok. 100 zbiorników o pojemności powyżej 1 mln m³, w tym połowę stanowią większe obiekty o pojemności powyżej 10 mln m³. Łączna pojemność zbiorników wynosi ponad 4 mld m³, co stanowi 6,5% odpływu rocznego. Obecnie realizowane są przez RZGW trzy duże inwestycje: zbiornik Wióry na Świślinie, który jest na ukończeniu, zbiornik Świnna Poręba na Skawie, zaawansowany w około 50% oraz stopień wodny Malczyce na Odrze, zaawansowany w około 30%.

34. Polska należy do krajów o małych możliwościach w zakresie korzystania z energii wodnej. Produkcja energii elektrycznej, z wykorzystaniem mocy wodnej, wynosi ok. 13700 GWh/rok, przy czym 45,3% zasobów przypada na rzekę Wisłę, około 9,3% na Odrę, 43,6 % na dorzecze Wisły i Odry oraz 1,8% na rzeki Przymorza. Według szacunków moc ta stanowi 0,04% potencjału światowego (terytorium naszego kraju stanowi 2,3% powierzchni lądowej świata). Polska wykorzystuje swoje zasoby zaledwie w 12%. Udział energetyki wodnej w krajowej produkcji energii elektrycznej wynosi obecnie około 2,4%. Ocenia się, że w Polsce istnieje ponad 6000 miejsc, w których można zainstalować turbiny wodne. W ostatnich kilku latach obserwuje się znaczny wzrost zainteresowania wykorzystaniem potencjału energetycznego rzek. Według GUS w 2004 r. liczba małych elektrowni wodnych (o mocy poniżej 5 MW), spoza energetyki zawodowej, wynosiła 637, podczas gdy w 2003 r. – 516. Jednocześnie produkcja energii wytwarzanej przez te elektrownie wzrosła ze 181,4 GWh do 447,3 GWh.

Osobną grupę stanowią elektrownie szczytowo – pompowe, stanowiące akumulatory energii w krajowym systemie energetycznym. Nie wykorzystują one naturalnego przepływu wody. Łączna moc instalowana elektrowni wodnych wynosi 2200 MW, a w tej liczbie największy udział mają elektrownie szczytowo – pompowe (około 1400 MW).

35. Długość dróg wodnych Polski obejmująca rzeki uznane za śródlądowe drogi wodne⁴⁾ i kanały wynosi 3 640 km, w tym 2400 km rzek żeglownych uregulowanych. Długość

⁴⁾ Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych dróg wodnych (DZ.U. Nr 210, poz. 1786)

dróg wodnych o znaczeniu międzynarodowym (kl. IV-Vb) wynosi 200 km, o znaczeniu regionalnym (kl. Ib-III) – 2361 km i o znaczeniu wyłącznie turystycznym (kl. Ia) – 1077 km. Drogi wodne eksploatowane przez żeglugę mają długość 3024 km. Do żeglugi towarowej wykorzystywane są: Kanał Gliwicki i Odra od Koźła do Szczecina, droga wodna Górnej Wisły oraz drogi wodne delty Wisły. Do celów turystycznych, oprócz wyżej wymienionych, duże znaczenie mają m.in. droga wodna Odra – Wisła z Kanałem Noteckim i Bydgoskim, Systemat Warmiński z Kanałem Elbląskim, droga wodna Warszawa – Wielkie Jeziora Mazurskie z Kanałem Żerańskim oraz Kanał Augustowski. Zarządzanie śródlądowymi drogami wodnymi, w tym budowa, rozwój i utrzymanie, pozostaje w resorcie środowiska, natomiast kreowanie polityki transportu wodnego w resorcie transportu.

Ochrona przed powodzią i suszą

36. Ochrona przeciwpowodziowa oraz zapobieganie skutkom suszy są to obowiązki publiczne, realizowane zarówno przez jednostki administracji rządowej, jak i samorządowej. Skuteczność ochrony przed powodzią jest ograniczona m.in. z powodu niedostatecznych nakładów na utrzymanie obiektów oraz inwestycje, a także w wyniku braku przykładania należytego znaczenia do działań prewencyjnych. Powodzie są zjawiskiem nieuchronnym, natomiast ich skutki można znacznie ograniczyć za pomocą właściwych uregulowań prawnych i finansowych oraz urządzeń technicznych, którymi są wały przeciwpowodziowe, zbiorniki retencyjne i suche oraz poldery. Na poprawę bezpieczeństwa powodziowego wpływają także: właściwe przygotowanie koryt rzecznych, ograniczenia zabudowy na terenach zalewowych, właściwe prognozowanie, odpowiednio wczesne ostrzeżenie i prowadzenie skutecznych akcji ratunkowych. Istotne znaczenie mają działania prewencyjne, przywracanie naturalnych obszarów zalewowych rzek, zwiększanie lesistości oraz właściwa agrotechnika.
37. W Polsce jest blisko 8 500 km wałów przeciwpowodziowych chroniących około 75% obszarów zagrożonych zalewami, co stanowi 4% obszaru kraju. 60% obwałowań jest eksploatowanych dłużej niż 50 lat, zaś około 10% - powyżej 100 lat (np. wybudowane na Odrze po powodzi w 1903 roku).

38. Powodzie, jakie wystąpiły w Polsce w ostatnich latach, a zwłaszcza 1997-98 i 2001-2002 r., spowodowały szkody i straty rzędu 15 mld zł, natomiast straty spowodowane powodzią w 2004 r. oszacowano na kwotę 477 mln zł, a w 2005 r. – 289 mln zł. Unaoczyły i potwierdziły one niezwykłą powagę działań związanych z utrzymaniem w należytym stanie technicznym urządzeń wodnych spełniających funkcje przeciwpowodziowe, tak aby nie stanowiły zagrożenia dla sąsiednich terenów, ale je chroniły. Dotychczasowe zaniedbania z zakresu prawidłowego utrzymania rzek i związanej z nimi infrastruktury nie pozwalają na minimalizowanie skutków powodzi. Niszczą budowlę regulacyjną na rzekach, co pogarsza stan bezpieczeństwa powodziowego. Znacząca poprawa bezpieczeństwa powodziowego nie jest możliwa bez doprowadzenia do właściwego stanu koryt rzek i potoków.
39. Należy także wskazać, że wpływ na ograniczenie zagrożenia powodziowego ma nowoczesna osłona hydrologiczno – meteorologiczna oraz działalność centrów reagowania kryzysowego. Osłonę hydrologiczno-meteorologiczną zapewnia państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna, pełniona przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej. Po powodzi w 1997 r., decyzją Rządu dokonana została głęboka modernizacja państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej. W wyniku tej modernizacji powstała sieć radarów meteorologicznych pokrywająca swym zasięgiem obszar całego kraju, telemetryczna sieć obserwacyjno-pomiarowa składająca się z blisko 1000 automatycznych punktów pomiarowych, które umożliwiają monitorowanie i rejestrowanie w sposób ciągły warunków hydrologicznych i meteorologicznych oraz automatyczny system detekcji wyładowań atmosferycznych. Ponadto zmodernizowano system prognoz hydrologicznych i meteorologicznych, wdrożono do prognozowania numeryczne modele meteorologiczne oraz System Hydrologii wraz z platformą modelowania hydrologicznego, pozwalające na dokładniejsze i szybsze prognozowanie warunków meteorologicznych i hydrologicznych, zmodernizowano system teleinformatyczny Instytutu i utworzono System Obsługi Klienta (SOK), dzięki czemu możliwe jest m.in. szybsze przesyłanie prognoz, ostrzeżeń i danych do większej liczby użytkowników. W wyniku dokonanej modernizacji powstał nowoczesny, kompleksowy system monitorowania, prognozowania i ostrzegania oraz gromadzenia i rozpowszechniania informacji o stanie atmosfery i hydrosfery.

40. Nie istnieje kompleksowy system zabezpieczeń przed skutkami suszy hydrologicznej. Istniejące zbiorniki retencyjne, w tym tzw. mała retencja tylko w nieznacznym stopniu zapobiegają temu zjawisku. Powodem tego jest fakt, że w dotychczasowych planach w zakresie gospodarki wodnej problem ten był bagatelizowany.

UWARUNKOWANIA GOSPODARKI WODNEJ

Międzynarodowe

41. Przystąpienie do Unii Europejskiej nałożyło na Polskę szereg zobowiązań wynikających z przyjęcia dorobku prawnego UE. Jednym z najważniejszych unijnych aktów prawnych w tej dziedzinie jest Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej, zwana dalej Ramową Dyrektywą Wodną (RDW), która została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej w dniu 22 grudnia 2000r. Postanowienia tej dyrektywy dotyczą wód powierzchniowych śródlądowych, wód przejściowych i przybrzeżnych oraz wód podziemnych. Głównymi celami Ramowej Dyrektywy Wodnej jest osiągnięcie do roku 2015 dobrego stanu ekologicznego i chemicznego w wodach powierzchniowych i dobrego stanu chemicznego i ilościowego w wodach podziemnych. W przypadku wód powierzchniowych należących do kategorii wód silnie zmienionych lub sztucznych celem jest osiągnięcie dobrego potencjału ekologicznego i dobrego stanu chemicznego. Zapisy RDW przetransponowane zostały do prawa polskiego przede wszystkim ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2005, Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.) wraz z aktami wykonawczymi oraz ustawą z dnia 7 czerwca 2001r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz. U. z 2006 r Nr 123, poz. 858) i ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902 z późn. zm.) i wybranymi towarzyszącymi im aktami wykonawczymi. Zapisy Ramowej Dyrektywy Wodnej wprowadzają system planowania gospodarowania wodami w podziale na obszary dorzeczy.

42. Plany gospodarowania wodami i program wodno-środowiskowy kraju, które tworzone będą dla potrzeb osiągnięcia dobrego stanu wód zgodnie z zapisami ustawy z dn. 18 lipca 2001r. Prawo wodne i RDW są podstawowymi dokumentami planistycznymi dla potrzeb gospodarowania wodami. Dokumenty te opracowywane są przez Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej w uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw gospodarki wodnej. Plany gospodarowania wodami dla obszarów dorzeczy stanowią podsumowanie procesu planistycznego i zawierają:

charakterystyki obszarów dorzecza, wraz z wykazem jednolitych części wód i ustalonymi dla nich celami środowiskowymi, podsumowanie analizy presji antropogenicznych i ich oddziaływania na wody, podsumowanie wyników analiz ekonomicznych korzystania z wód, podsumowanie programów monitoringu, podsumowanie działań z programu wodno-środowiskowego kraju, podsumowanie konsultacji społecznych itd. Natomiast w programie wodno-środowiskowym kraju ujęte zostaną działania służące osiągnięciu, poprawie lub utrzymaniu dobrego stanu wód w obszarach dorzeczy. Opracowaniu planów gospodarowania wodami towarzyszy proces konsultacji społecznych, który będzie trwał przez okres 6 miesięcy w pierwszym półroczu 2009 roku. W drugiej połowie roku 2009 powinny zostać opracowane ostateczne wersje planów gospodarowania wodami i programu wodno-środowiskowego kraju uwzględniające wyniki przeprowadzonych konsultacji społecznych. Realizacja działań zapisanych ww. dokumentach planistycznych powinna być uruchomiona w terminie do dnia 22 grudnia 2012 r. i skutkować dobrym stanem wód w roku 2015. Plany i program podlegają będą przeglądowi i aktualizacji co 6 lat, tj. kolejno w latach 2015, 2021, 2027.

43. Dla potrzeb prawidłowego przeprowadzania stanu jakościowego i ilościowego wód powierzchniowych i podziemnych w obszarach dorzeczy konieczne jest wdrożenie programów monitoringu wód w zakresie wymaganym przez Ramową Dyrektywę Wodną.

W związku z tym, że wymagania RDW w znaczącym stopniu wykraczają poza zakres dotychczas wykonywanych pomiarów, konieczne jest przebudowanie obecnego systemu monitoringu i oceny stanu wód. Mając na uwadze nowe zlewniowe podejście do gospodarki wodnej (jednolite i scalone części wód), konieczna jest weryfikacja sieci punktów pomiarowych oraz stworzenie nowych metodyk badania i oceny, w szczególności w zakresie elementów biologicznych, hydromorfologicznych oraz substancji szczególnie szkodliwych i priorytetowych. Jednocześnie budowany system ocen stanu/potencjału ekologicznego wód, oparty zostanie na wartościach referencyjnych określonych dla poszczególnych typów wód.

Prace nad przebudową sieci punktów badawczych oraz nad przygotowaniem programów monitoringu wszystkich kategorii wód zostaną zakończone w roku 2006, natomiast w latach 2007-2009 prowadzone będą prace nad dostosowywaniem metodyk badawczych, tak aby w roku 2010, czyli od pierwszego planu

gospodarowania wodami mógł być prowadzony pełny monitoring wód w zakresie określonym przez RDW i pozwalający na kompleksową ocenę wód w obszarach dorzeczy.

Ważne znaczenie dla sposobu rozwiązywania problemów gospodarki wodnej mają także regulacje dotyczące Europejskiej Sieci Ekologicznej NATURA 2000.

44. Aktualnie na forum Wspólnotowym trwają kolejne etapy uzgodnień Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny ryzyka powodziowego i zarządzania nim (tzw. dyrektywa „powodziowa”), której celem jest zminimalizowanie oraz zarządzanie ryzykiem jakie może stwarzać powódź dla ludzkiego zdrowia, dziedzictwa kulturowego, środowiska, infrastruktury i majątku. Zapewni ona opracowanie map zagrożenia i ryzyka powodziowego na wszystkich obszarach, na których występuje ryzyko, koordynację działań we wspólnie zarządzanych dorzeczach, a także opracowanie planów zarządzania ryzykiem powodziowym, w których powinien być położony szczególny nacisk na zapobieganie, ochronę i gotowość.

Ramowa Dyrektywa Wodna wraz z projektowaną dyrektywą „powodziową” stanowią podstawę zintegrowanego zarządzania zasobami wodnymi (IWRM - Integrated Water Resources Management).

Proponowana dyrektywa „powodziowa” wraz ze środkami jej wdrożenia wiąże się ściśle z implementacją Ramowej Dyrektywy Wodnej (RDW). Komisja Europejska sugeruje dostosowanie aspektów organizacyjnych i instytucjonalnych, jak również harmonogramów wprowadzania obu dyrektyw, w odniesieniu do obszarów dorzeczy i z udziałem tych samych organów. Harmonogramy prac powinny być w pełni zsynchronizowane, dzięki czemu będzie możliwe zapewnienie ścisłej koordynacji procesów konsultacji publicznej.

45. Ponadto Unia Europejska przygotowuje obecnie do wprowadzenia Dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniami, tzw. dyrektywę „córkę” do Ramowej Dyrektywy Wodnej 2000/60/WE, która realizuje delegację zawartą w art. 17 RDW. Dyrektywa ta

stanowiła będzie podstawę wprowadzania, w perspektywie do 2015 roku i dalszej, celów środowiskowych dla wód podziemnych w oparciu o ustalone wartości graniczne i standardy jakościowe.

46. W zakresie oczyszczania ścieków komunalnych (Dyrektywa 91/271/EWG dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych) Polska uzyskała w Traktacie Akcesyjnym okresy przejściowe sięgające roku 2015. W celu wypełnienia zobowiązań został przyjęty przez Rząd i jest realizowany Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Obejmuje on w obecnej wersji budowę ok. 37 000 km sieci kanalizacyjnej (koszt około 32 mld zł) oraz ok. 1734 oczyszczalni ścieków (koszt około 10,6 mld zł). Program ten z uwagi na dynamiczny i złożony charakter realizowanych inwestycji, polegających na uregulowaniu gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracjach, podlega okresowej aktualizacji.

Nakłady finansowe poniesione w latach 2003 - 2005 na realizację zadań ujętych w KPOŚK wyniosły około 7,5 mld zł (w tym na budowę, rozbudowę i/lub modernizację oczyszczalni ścieków – 2,3 mld zł, na sieć kanalizacyjną – 5,2 mld zł). W realizację tak ogromnego przedsięwzięcia inwestycyjnego zaangażowani są inwestorzy oraz instytucje wspierające finansowo realizację zadań w zakresie wyposażenia aglomeracji w infrastrukturę sanitacji. Należy podkreślić, iż największy udział w dofinansowywaniu inwestycji w zakresie gospodarki ściekowej stanowią środki własne gmin i wynoszą 40% ogólnej wartości nakładów finansowych oraz krajowe fundusze ekologiczne - 28,3%.

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej uczestniczył w finansowaniu ponad 36% zakończonych inwestycji dotyczących oczyszczalni ścieków oraz w finansowaniu ponad 18% długości wybudowanej kanalizacji sanitarnej.

Koszt całkowity zakończonych inwestycji, które były dofinansowywane z NFOŚiGW stanowił prawie 25% całkowitych nakładów finansowych w Polsce poniesionych w latach 2003-2005.

Udział środków NFOŚiGW w realizacji tych inwestycji wyniósł 854,7 mln zł w formie pożyczek i dotacji i stanowił ponad 11% całkowitych nakładów finansowych w Polsce.

47. W Białej Księdze Europejskiej Polityki Transportowej (White Paper European Transport Policy for 2010), żegluga śródlądowa została uznana za proekologiczną gałąź transportu, wymagającą szczególnej troski i wsparcia. W Europejskim Porozumieniu na temat wielkich dróg żeglownych o międzynarodowym znaczeniu (AGN), zaproponowano sieć międzynarodowych dróg wodnych, z których trzy przebiegają przez terytorium Polski: E-70 z Niemiec do Obwodu Kaliningradzkiego przez Wartę – Noteć – Wisłę - Zalew Wiślany, E-40 z Gdańska do Morza Czarnego przez Wisłę i Bug oraz E-30 z Ostrawy do Szczecina przez Odrę. Porozumienia tego Polska nie podpisała, obok innych państw, z uwagi na bardzo wysokie koszty inwestycyjne niezbędne dla utworzenia tych dróg wodnych o parametrach i znaczeniu międzynarodowym.

Promocja żeglugi śródlądowej, ujęta w programie „NAIADES” – Zintegrowany Europejski Program na Rzecz Rozwoju Żeglugi Śródlądowej oraz Dróg Wodnych w Europie, jest zaleceniem Rady Unii Europejskiej, i będzie realizowana przez zintensyfikowane podejmowanie robót inwestycyjnych i utrzymaniowych na polskich śródlądowych drogach wodnych. Działania te realizowane będą przede wszystkim w ramach Sektorowego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko”. Osiągnięcie zamierzonego celu, który ujęty jest w Komunikacie Komisji Europejskiej o programie „NAIADES” może być utrudnione, z uwagi na ograniczone środki finansowe desygnowane na rzecz śródlądowych dróg wodnych i rozwój żeglugi śródlądowej w SPO.

48. Polska jest stroną wielu konwencji i umów międzynarodowych z dziedziny gospodarowania wodami i ochrony wód⁵⁾. Do najważniejszych dla naszego kraju należy Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego z 1992 r., Konwencja o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych z 1992 r. oraz umowa w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem z 1996 r.

49. Polska podpisała dwustronne umowy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych z większością państw sąsiadujących. Z powodów niezależnych nie zostały zakończone negocjacje dotyczące umowy z Białorusią,

⁵⁾ Ważniejsze konwencje międzynarodowe, umowy i porozumienia dwustronne, istotne dla gospodarki wodnej, przedstawiono w załączniku 3.

natomiast umowa z Litwą przygotowana jest do zatwierdzenia. Brak jest jedynie umowy z Federacją Rosyjską dotyczącej wód granicznych z Obwodem Kaliningradzkim.

50. Istnieją również umowy wykraczające poza problematykę gospodarki wodnej, które odnoszą się do szeroko rozumianej ochrony środowiska, co nie zmniejsza ich wagi i znaczenia także dla problematyki gospodarowania zasobami wodnymi. Najważniejsze obowiązki płynące z tych umów przewidują opracowywanie wspólnych programów działań wraz z harmonogramami ich realizacji, sporządzanie bilansów wodno-gospodarczych, ustalanie ogólnych uregulowań w sprawie rejestracji substancji szkodliwych, metod i punktów pomiarowych, jak też stosowanie najlepszych praktyk ekologicznych oraz najlepszych dostępnych technologii w celu zapobiegania powstawaniu zanieczyszczeń oraz zabezpieczenia przed przedostawaniem się ich do środowiska.

Biorąc pod uwagę, że niektóre z umów międzynarodowych zostały ratyfikowane także przez państwa Wspólnoty Europejskiej, zobowiązania Polski uzyskują podwójny wymiar: zachodzi konieczność zastosowania środków przewidzianych w samej umowie międzynarodowej, jak i w prawie Wspólnoty.

Krajowe

51. Zakres działu administracji rządowej gospodarka wodna, obejmuje następujące zagadnienia⁶⁾:
- 1) kształtowanie, ochrona i racjonalne wykorzystanie zasobów wodnych,
 - 2) utrzymanie śródlądowych wód powierzchniowych, stanowiących własność Skarbu Państwa wraz z infrastrukturą techniczną związaną z tymi wodami, obejmującą budowle oraz urządzenia wodne,
 - 3) budowa, modernizacja oraz utrzymanie śródlądowych dróg wodnych,
 - 4) ochrona przeciwpowodziowa, w tym budowa, modernizacja oraz utrzymanie urządzeń wodnych zabezpieczających przed powodzią oraz koordynacja przedsięwzięć służących osłonie i ochronie przeciwpowodziowej państwa,

⁶⁾ Art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1548, z późn. zm.)

- 5) funkcjonowanie państwowej służby hydrologiczno – meteorologicznej i państwowej służby hydrogeologicznej, z wyłączeniem zagadnień monitoringu jakości wód podziemnych,
- 6) współpraca międzynarodowa na wodach granicznych w zakresie zadań należących do działu.

Dodatkowo minister właściwy do spraw gospodarki wodnej sprawuje nadzór nad Prezesem Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Obsługę Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej zapewnia utworzony z dniem 1 lipca 2006 r. Krajowy Zarząd Gospodarki Wodnej.

52. Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej jest centralnym organem administracji rządowej właściwym w sprawach gospodarowania wodami, w tym w sprawach zarządzania wodami oraz korzystania z wód. Tym samym wykonuje on zadania określone przepisami ustawy Prawo wodne , a w szczególności:

- 1) opracowuje program wodno-środowiskowy kraju,
- 2) opracowuje projekty planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz projekt planu ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze kraju,
- 3) uzgadnia projekt warunków korzystania z wód regionu wodnego,
- 4) prowadzi kataster wodny dla obszaru państwa,
- 5) sprawuje nadzór nad działalnością dyrektorów regionalnych zarządów gospodarki wodnej,
- 6) sprawuje nadzór nad funkcjonowaniem państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej i państwowej służby hydrogeologicznej,
- 7) reprezentuje Skarb Państwa w stosunku do mienia związanego z gospodarką wodną, określonego przepisami ustawy,
- 8) programuje, planuje i nadzoruje realizację zadań związanych z utrzymywaniem wód i urządzeń wodnych oraz inwestycje w gospodarce wodnej,
- 9) uzgadnia, w części dotyczącej gospodarki wodnej, projekty list programów priorytetowych Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

53. W wielu działach administracji rządowej gospodarowanie wodami i związana z nimi infrastruktura techniczna tworzą odrębne systemy, jak np.: wodociągi i kanalizacja, gospodarka wodno-ściekowa w przemyśle, melioracje wodne czy regulacja stosunków wodnych w lasach. Minister kierujący działem administracji rządowej gospodarka wodna ma ograniczony wpływ na wyżej wymienione „sektorowe gospodarki wodne”. Głównym instrumentem oddziaływania jest uczestniczenie w tworzeniu prawa oraz udział w jego realizacji w porozumieniu z Prezesem Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej. Minister właściwy do spraw gospodarki wodnej nie dysponuje natomiast właściwymi instrumentami finansowymi oraz koordynacyjnymi..
54. Mienie Skarbu Państwa związane z gospodarką wodną jest rozproszone, przy czym jego większość rozdzielona jest pomiędzy regionalne zarządy gospodarki wodnej i wojewódzkie zarządy melioracji i urządzeń wodnych (jednostki podlegające samorządowi województw lecz wykonujące zadania z zakresu administracji rządowej), a część w wyniku przekształceń własnościowych została przekazana podmiotom gospodarczym. Około 9 300 km rzek oraz ok. 13 tys. km potoków górskich znajduje się w gestii regionalnych zarządów gospodarki wodnej. RZGW utrzymują wszystkie duże rzeki, w tym śródlądowe drogi wodne, większość potoków górskich (część potoków znajduje się w gestii dyrektorów parków narodowych). Pozostałe rzeki znajdują się przede wszystkim w gestii wojewódzkich zarządów melioracji i urządzeń wodnych, a także, w niewielkim zakresie, w gestii dyrektorów parków narodowych (wody w granicach parków).

SYNTETYCZNA OCENA STANU GOSPODARKI WODNEJ

55. Polska, w porównaniu z innymi krajami europejskimi, jest krajem o średnich zasobach wody i jednocześnie dużych wahaniami rocznego odpływu. Powoduje to występowanie zagrożenia powodziowego oraz pojawianie się okresów suszy hydrologicznej przejawiającej się głębokim niedoborem wody gruntowej. Ocieplenie klimatu i prawdopodobnie związane z tym zjawiskiem częste występowanie anomalii pogodowych powoduje zwiększenie częstotliwości pojawiania się zjawisk ekstremalnych. Oznacza to, że susze mogą być bardziej rozległe i głębsze, a wezbrania rzek coraz gwałtowniejsze i grożące powodzią. Procesy te powinny być monitorowane i analizowane. Ograniczone w sposób naturalny zasoby wody powodują, że musi obowiązywać zasada racjonalnego użytkowania wody, a jej stosowanie na wszystkich poziomach organizacji społeczeństwa, powinno być egzekwowane i wspomagane bodźcami ekonomicznymi.
56. W zakresie poboru wód należy odnotować kilka pozytywnych tendencji polegających na zmniejszeniu ogólnego zużycia wody, zwłaszcza na cele produkcyjne, ograniczeniu poboru wód podziemnych przez przemysł oraz oszczędniejszym zużyciu wody w ramach zbiorowego zaopatrzenia mieszkańców (wodomierze). Łączny pobór wody na potrzeby gospodarki oraz zaopatrzenia ludności wynosi, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, nieco ponad 300 m³/rok, co klasyfikuje Polskę na średnim poziomie europejskim. W relacji: zaopatrzenie a zużycie wody, ważnym czynnikiem stymulującym jej oszczędzanie będzie wprowadzanie wodooszczędnych technologii oraz zmniejszenie strat w systemach wodociągowych. W tym kontekście szczególnego znaczenia nabiera wykorzystywanie instrumentów ekonomicznych.
57. W okresie transformacji Polska zanotowała niewątpliwy postęp w gospodarce ściekowej. Mimo zmniejszenia liczby oczyszczalni przemysłowych wzrosła ilość ścieków oczyszczonych. Ograniczenie ilości ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do wód przełożyło się na odczuwalną poprawę czystości wody w rzekach i jeziorach. Ochrona wód jest sprawą zasadniczą dla poprawy jakości życia oraz dla osiągnięcia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju. W horyzoncie realizacyjnym Strategii powinny zostać w pełni opanowane negatywne oddziaływania

na wody powierzchniowe. Oznacza to, że wszystkie ścieki powstające w zakładach przemysłowych i w jednostkach osadniczych muszą być kierowane do właściwego oczyszczania. Systemy kanalizacyjne, kierujące ścieki do lokalnych lub grupowych oczyszczalni, muszą powstać w każdej aglomeracji liczącej więcej niż 2000 RLM (równoważna liczba mieszkańców), a na pozostałych terenach powinno być zapewnione stosowanie indywidualnych i skutecznych metod oczyszczania ścieków bytowych. Działania te ujęte zostały w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych, a ich konsekwentna realizacja pozwoli na wyraźną poprawę jakości wód i osiągnięcie dobrego stanu do roku 2015.

58. W Polsce, poza niektórymi lokalnymi obszarami, nie występuje problem zanieczyszczenia obszarowego pochodzenia rolniczego. Niemniej jednak, w przypadku intensyfikacji produkcji rolnej, taki problem może zaistnieć. Aby temu zapobiec, konieczne będzie wdrożenia i upowszechnienia kodeksu dobrych praktyk rolniczych.

Obecnie w Polsce trwa proces wdrażania Dyrektywy Rady 91/676/EWG dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniem powodowanym przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych, tzw. dyrektywy azotanowej. Stosowanie tzw. dobrych praktyk rolniczych, które mają na celu zmniejszenie zanieczyszczenia wody spowodowanego lub wywołanego przez azotany pochodzące ze źródeł rolniczych, zapobiegnie takim zanieczyszczeniom.

Kryterium zanieczyszczenia stanowi stężenie powyżej 50 mg NO₃/dm³, stężenie pożądane nie przekracza 25 mg NO₃/dm³. W ramach transpozycji tej dyrektywy, wyznaczono w Polsce 21 obszarów szczególnie narażonych na azotany pochodzenia rolniczego (tzw. OSN), z których należy ograniczyć odpływ azotu ze źródeł rolniczych do wód. Obszary te zajmują 2 % powierzchni kraju i zostały umocowane prawnie za pomocą 11 rozporządzeń dyrektorów poszczególnych RZGW. Dla wszystkich obszarów szczególnie narażonych opracowane zostały programy, których wdrażanie rozpoczęło się w maju 2004 r. i trwać będzie 4 lata – do kwietnia 2008 r.

59. Dużym problemem mogą być zanieczyszczenia pochodzące od zwierząt gospodarskich. Ocenia się, że odchody tych zwierząt stanowią równowartość od 100 do 200 mln RLM. Przy obecnej strukturze gospodarstw wiejskich, o małym areale

rolnym i wykorzystywaniu odchodów do nawożenia, problem ten nie jest odczuwalny. Lokalnie jednak problemy te pojawiają się już w przemysłowych fermach trzody chlewnej. Generalnie należy dążyć do promowania dotychczasowych form gospodarowania, a zintensyfikowane hodowle zobowiązać, głównie poprzez instrumenty ekonomiczne, do stosowania zabiegów przeciwdziałających zanieczyszczeniu środowiska (oczyszczalnie ścieków).

60. Nadal pozostaje do rozwiązania problem doprowadzenia do dobrego stanu wód podziemnych, w tym w obszarach jednolitych części wód podziemnych, które zostały zanieczyszczone substancjami stosowanymi w rolnictwie i przemyśle w minionych dziesięcioleciach, a także nadmierną eksploatacją m.in. w rejonach nadmorskich. Istotnym problemem jest nieprzestrzeganie przepisów prawa i zła gospodarka odpadami. Pogarszanie jakości wód podziemnych występuje nadal w aglomeracjach miejskich, w tym zwłaszcza na terenach przemysłowych, w obrębie obszarów górniczych, w sąsiedztwie składowisk odpadów i linii komunikacyjnych, a także na obszarach użytkowanych rolniczo. Wprowadzanie celów środowiskowych w oparciu o standardy jakościowe odbywać się będzie w perspektywie do 2015 roku i dalszej. Podstawę do tego działania będą stanowiły postanowienia projektowanej obecnie do Ramowej Dyrektywy Wodnej, „dyrektywy córki” w sprawie ochrony wód podziemnych.
61. Działania w gospodarowaniu wodami muszą być ukierunkowane przede wszystkim na poprawę bilansu wodnego kraju i znaczne zwiększenie ilości zasobów dyspozycyjnych w okresach suchych, przypadających na statystycznego mieszkańca. Podjęcie nowych inwestycji musi być poprzedzone wnikliwą analizą zakładanych funkcji jakie mają spełniać projektowane obiekty, z uwzględnieniem ich oddziaływania na środowisko, a także przygotowaniem finansowania inwestycji tak, aby mogły być one sprawnie zrealizowane.
62. Pomimo znacznych nakładów na usuwanie skutków dwóch wielkich powodzi z roku 1997 i 2001, nie udało się naprawić wszystkich zniszczeń. Przyczyny takiego stanu rzeczy wynikają w równej mierze z ograniczenia środków publicznych, jak i z rozproszenia zadań i odpowiedzialności między samorządem terytorialnym a administracją rządową. Strategicznym zadaniem jest modernizacja i remonty

obwałowań chroniących tereny o dużym zainwestowaniu oraz grunty o wysokiej produktywności, przy czym obszarem wymagającym kompleksowych przedsięwzięć ochronnych są m.in. Żuławy. Wyzwaniem staje się opracowanie spójnego systemu ochrony przeciwpowodziowej, obejmującego aspekty społeczne, ekonomiczne, prawne i techniczne.

Należy zaznaczyć, że bez zbiorników retencyjnych nie można ograniczać wezbrań powodujących powodzie, gdyż zbiorniki są niezbędnym ogniwem systemu ochrony przed powodzią.

63. Wśród innych czynników wpływających na obniżenie strat powodziowych trzeba wymienić znaczenie planowania przestrzennego na różnych szczeblach. M.in. w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego należy wprowadzać ograniczenia zabudowy na terenach zagrożonych powodzią.
64. Zaległości w utrzymywaniu i rozbudowie śródlądowych dróg wodnych, a także rozproszenie kompetencji sprawiają, że Polska nie posiada zwartego systemu transportu wodnego. Nakłady na budowę dróg wodnych o wysokich parametrach są bardzo wysokie, są też problematyczne ze względów środowiskowych. Towarowy transport wodny jest najtańszą i najmniej emisyjną formą transportu, jednak w przypadku istnienia dróg wodnych o wysokich parametrach konieczne jest dokonanie analizy ekonomicznej i oceny środowiskowej rozwoju tego typu transportu w Polsce. Dopiero wówczas będzie możliwe rozważenie podpisania Porozumienia AGN. Jako kierunkowe działanie należy przyjąć jednoczesne dostosowanie taboru do warunków żeglownych z poprawą stopnia żeglowności. Konieczna będzie także poprawa parametrów żeglownych na odcinkach rzek wymagających kruszenia lodu przez lodołamacze. Coraz większe znaczenia, jako czynnik aktywizujący gospodarczo, ma utrzymanie i rozwój turystycznych dróg wodnych, szczególnie na terenach niezurbanizowanych.
65. Udział elektrowni wodnych w Krajowym Systemie Energetycznym z punktu widzenia mocy jest niewielki i w globalnej produkcji energii elektrycznej stanowi zaledwie około 3%. Znacząca rola elektrowni wodnych wynika jednak z możliwości natychmiastowego włączenia ich do systemu, zmniejszając chwilowe wahania mocy, i w związku z tym wykorzystania w szczycie energetycznym (dotyczy to

w szczególności elektrowni szczytowo – pompowych). Niebagatelną zaletą elektrowni wodnych jest to, że wykorzystują naturalny i odnawialny nośnik energii, jakim jest płynąca woda, czym zmniejszają konsumpcję kopalin, z którymi związana jest emisja zanieczyszczeń.

Trwające zainteresowanie budową i odtwarzaniem małych elektrowni wodnych, szczególnie po wprowadzeniu systemu świadectw pochodzenia energii, świadczy, że są to inwestycje gospodarczo opłacalne, które mogą się przyczynić do lokalnego polepszenia stosunków wodnych, zmniejszając równocześnie zaangażowanie środków publicznych. Należy jednak zwrócić uwagę na pewne konflikty wynikające z funkcji energetycznych i funkcji gospodarki wodnej, w szczególności ochrony przeciwpowodziowej. Konflikty te należy rozstrzygać zgodnie z szeroko pojętym interesem publicznym, czyli na rzecz tej drugiej funkcji.

66. Potrzeby związane z utrzymaniem majątku Skarbu Państwa z roku na rok powiększają się o nowe koszty powstające w wyniku: narastania zaległości spowodowanych brakiem systematycznie wykonywanych robót, utrzymania nowych inwestycji. W sytuacji gdy otrzymywane środki były kilkakrotnie niższe od rzeczywistych potrzeb wynikających ze stopnia zużycia technicznego obiektów i istniejącej zabudowy regulacyjnej rzek, plany robót przygotowywanych przez RZGW i WZMiUW ujmować mogły jedynie najpilniejsze zadania awaryjne.

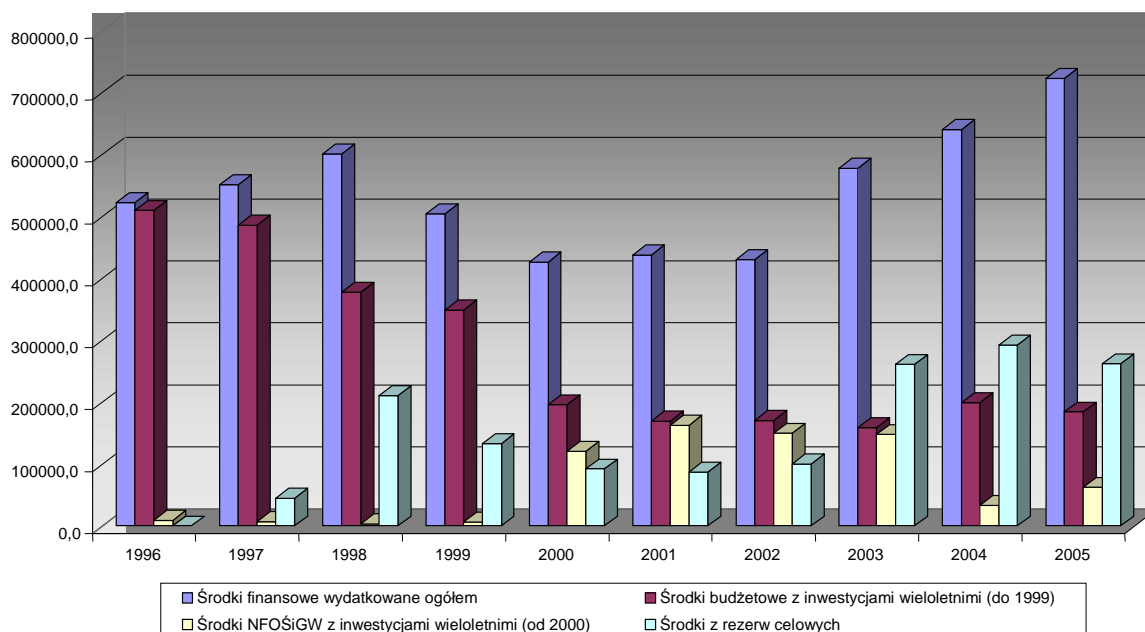
67. Analogicznie – w przypadku państwowej służby hydrologicznej-meteorologicznej. Wykonanie w ostatnich latach programu modernizacji PSHM spowodowało, że majątek tej służby wielokrotnie zwiększył swoją wartość. Program modernizacji miał na celu znaczącą poprawę możliwości monitorowania i prognozowania stanu atmosfery i hydrosfery. Jeżeli w sposób ciągły nie będą dostarczane środki na utrzymanie, odbudowę i amortyzację systemu, to za kilka lat będzie konieczne ponowne wydatkowanie środków publicznych w dużej wysokości na ponowną modernizację. Zmodernizowane systemy to przeważnie systemy teleinformatyczne oparte o najnowszą, dostępną podczas zakupu, technologię. Technologia ta rozwija się nadal eksplozywnie, a systemy bardzo szybko starzeją się technicznie i moralnie. Niezbędne jest zatem ustawiczne zasilanie odpowiednimi środkami PSHM, aby zgodnie z potrzebami określonymi przez Rząd RP po powodzi 1997 roku, posiadać

stale nowoczesny i sprawny system monitorowania, przetwarzania, gromadzenia i prognozowania hydrologiczno-meteorologicznego.

Wielkość i struktura nakładów na gospodarkę wodną

68. Środki finansowe wydatkowane przez RZGW w latach 1996-2004 ilustruje rys.1.

Rys. 1 Wielkość środków finansowych wydatkowana przez rzgw w latach 1996 - 2005 w jednolitym poziomie cen z 2002 r.

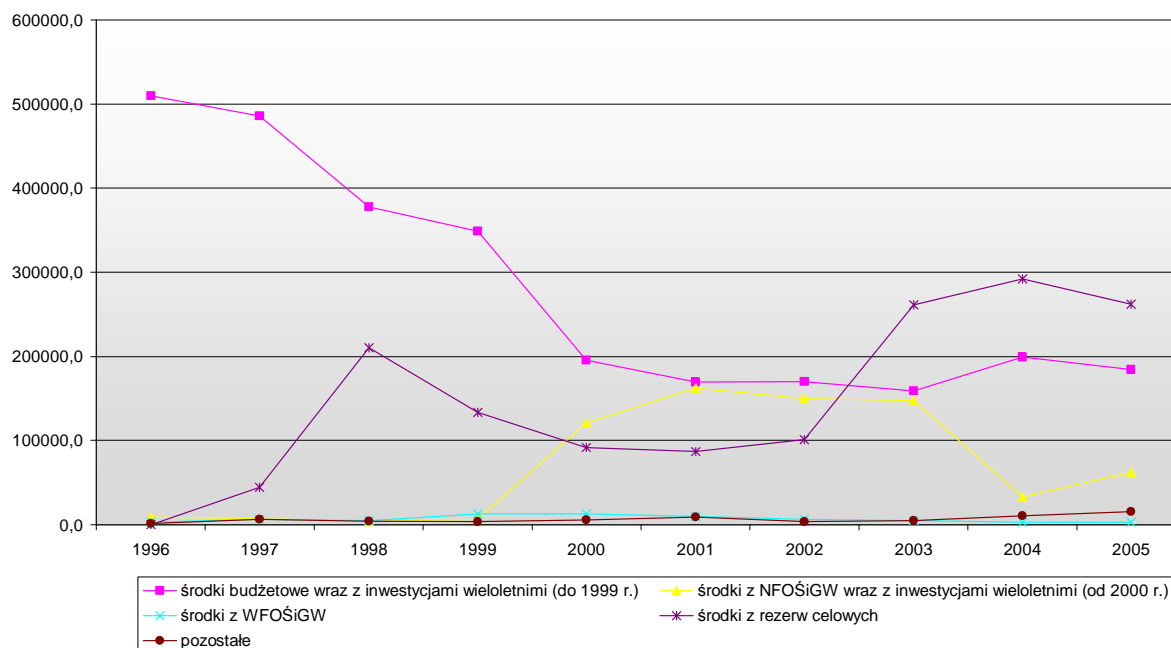

Przedstawiono na nim, na tle wielkości środków wydatkowanych ogółem, środki z budżetu Państwa (razem z inwestycjami) planowane w części 22 w ustawie budżetowej na dany rok, środki z rezerw celowych oraz na bieżące utrzymanie majątku, na przestrzeni 9 lat. Czytelny jest systematyczny spadek finansowania, a trend taki utrzymywał się generalnie, pomimo przeniesienia ciężaru finansowania inwestycji wieloletnich (w 2001 roku) do Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wielkość środków wydatkowanych ogółem charakteryzuje wzrost w roku 1998 oraz w latach 2003-2004, związany z dopływem znaczących środków z kredytów zagranicznych uzyskanych międzynarodowych instytucji finansowych - po katastrofalnej powodzi z 1997 r. z Banku Rozwoju Rady

Europy (BRRE), a po powodzi z 2001 r. - Europejskiego Banku Inwestycyjnym (EBI).

69. Pomimo wzrastających potrzeb, wydatki na bieżące utrzymanie majątku systematycznie spadały. W roku 1999 wydatkowano kwotę ok. 93 mln zł, w 2004 już tylko 49 mln zł. Dwukrotnie niższe nakłady uniemożliwiały realizację nawet najniezbędniejszych zadań, przyczyniając się do niszczenia zabudowy hydrotechnicznej rzek i pogarszania się stanu nieremontowanych obiektów hydrotechnicznych. Niezbędne jest także, aby zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, przeznaczać odpowiednie środki na odtwarzanie systemów państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej.

Rys. 2 Środki finansowanie wydatkowane przez rzgw wg źródeł finansowania

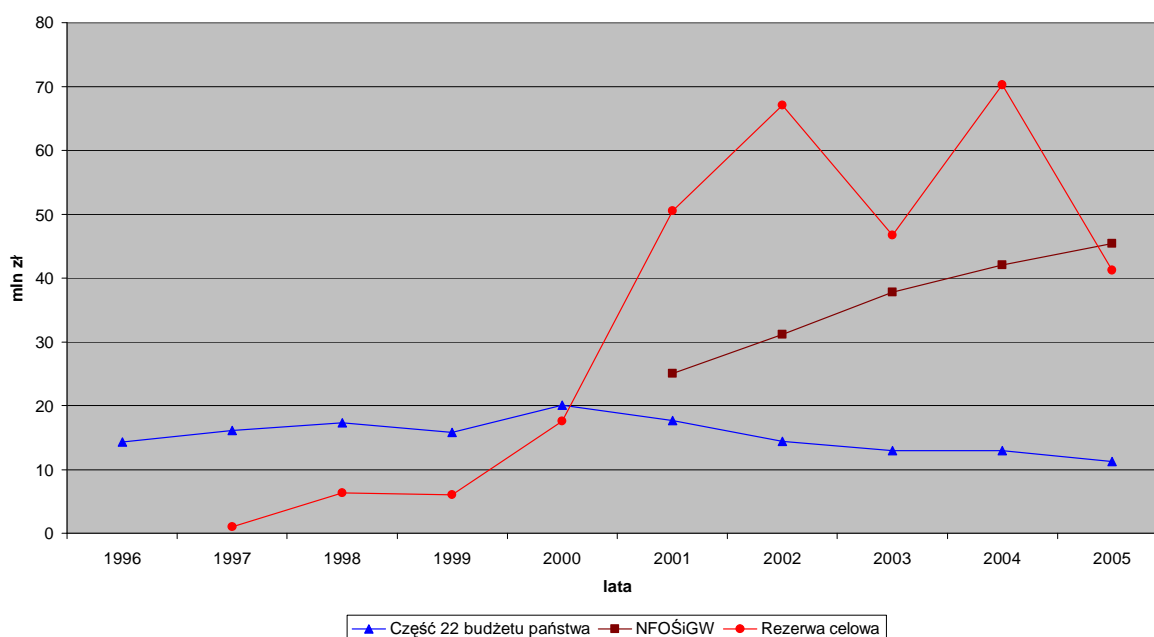

70. Analiza źródeł finansowania gospodarki wodnej wskazuje, że jej różne przedsięwzięcia są finansowane z budżetu państwa, budżetu wojewodów, budżetów samorządów, funduszy celowych i ekologicznych, środków międzynarodowych instytucji bankowych otrzymywanych na podstawie umów kredytowych, funduszy unijnych, kredytów bankowych itd. Pomimo możliwości finansowania z tak wielu źródeł, dominują tylko dwa: budżet i NFOŚiGW. Obrazuje to rys. 2, na którym pozostałe źródła mają udział marginalny. Natomiast środki z międzynarodowych instytucji bankowych, mające okresowo duży udział w finansowaniu gospodarki

wodnej, były tylko zjawiskiem przejściowym, związanym z wystąpieniem klęsk żywiołowych.

71. Zmniejszające się nakłady na działalność RZGW wpływają na powiększanie się skali potrzeb. W niedostatecznym stopniu utrzymywane obiekty, generują dalsze wydatki w zakresie remontów i modernizacji. Podobna sytuacja dotyczy stanu koryt rzecznych. Długie okresy realizacji inwestycji są także źródłem wielkich strat. Przeprowadzona symulacja terminu zakończenia budowy stopnia wodnego w Malczycach, przy założeniu stałej wielkości nakładów utrzymujących się na poziomie roku 2005 wykazała, że ukończenie inwestycji nastąpiłoby w roku 2023, co prawie dwukrotnie podniesie koszt całego zadania. Przedstawiona sytuacja wskazuje na konieczność zmiany dotychczasowych zasad finansowania zadań gospodarki wodnej.
72. Osiągnięcie sprawnej realizacji inwestycji, opierającej się na płynnym finansowaniu, umożliwić mogą decyzje (o noworozpoczynanych zadaniach), które podejmowane będą przede wszystkim na podstawie analizy efektywności zakładanych funkcji.
73. Środki finansowe wydatkowane na działalność państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej w latach 1996-2005 wg źródeł finansowania, ilustruje rys. 3.

Rys. 3. Wielkość środków finansowych na działalność państwowej służby hydrologiczno - meteorologicznej wg źródeł finansowania

Środki budżetowe z części 22 – gospodarka wodna oraz środki NFOŚiGW przeznaczone były na finansowanie bieżącej działalności państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej. Ze środków pochodzących z rezerwy celowej finansowano odbudowę infrastruktury PSHM zniszczonej w wyniku powodzi z lipca 1997 r., a w latach 1999-2005 wydatki związane z kompleksową modernizacją służby dokonaną po katastrofalnej powodzi z 1997 r. w celu stworzenie nowoczesnego systemu monitorowania, prognozowania i ostrzegania dla potrzeb osłony przeciwpowodziowej kraju. Było to przedsięwzięcie „jednorazowe”, zrealizowane w ramach kredytu uzyskanego z Banku Światowego.

Zgodnie z ustawą z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna winna być finansowana z budżetu państwa, z części 22 – gospodarka wodna. Tymczasem pomimo wzrastających potrzeb wynikających z dokonanej modernizacji i związanym z nią znacznym zwiększeniem majątku państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej, środki z budżetu państwa na bieżące utrzymanie służby, systematycznie malały. Począwszy od 2001 r., bez wsparcia finansowego z NFOŚiGW, utrzymywanie PSHM, a tym samym zapewnienie osłony hydrologiczno-meteorologicznej społeczeństwa i gospodarki, byłoby niemożliwe, a efekty modernizacji zaprzepaszczone. Nadal jednak środki przeznaczane na PSHM są niższe od potrzeb i nie pozwalają na systematyczne odtwarzanie majątku państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej.

CELE KIERUNKOWE GOSPODARKI WODNEJ ORAZ SPOSOBY ICH OSIĄGNIĘCIA

Cel I

74. **Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód, a w szczególności ekosystemów wodnych i od wody zależnych**, zamierza się osiągnąć poprzez m.in.:
- 1) realizację zadań Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
 - 2) opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Wisły i Odry oraz realizację programów działań, ujętych w tych planach, dla osiągnięcia celów środowiskowych,
 - 3) realizację programów wodno-środowiskowych,
 - 4) utworzenie programów monitoringu wód powierzchniowych i podziemnych w obszarach dorzeczy, ,
 - 5) zapewnienie wyposażenia zakładów sektora rolno – spożywczego w oczyszczalnie ścieków,
 - 6) doprowadzenie do wyposażenia aglomeracji poniżej 2000 RLM w systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków,
 - 7) ograniczenie lub eliminowanie substancji szczególnie szkodliwych i azotanów wprowadzanych do wód,
 - 8) zagospodarowywanie osadów ściekowych,
 - 9) realizację przedsięwzięć służących wypełnianiu przepisów dyrektyw dotyczących: ochrony przyrody (92/43/EWG, 79/409/EWG), ocen oddziaływania na środowisko (85/337/EWG), dużych katastrof (Seveso, 96/82/WE), środków ochrony roślin (91/414/EWG),
 - 10) renaturyzację silnie antropogenicznie zmodyfikowanych odcinków koryt rzecznych, o ile nie stoją na przeszkodzie względy gospodarcze i społeczne,
 - 11) tworzenie warunków dla odtworzenia bagien i torfowisk, szczególnie na terenach silnie odwodnionych i nie mających znaczenia dla rolnictwa,
 - 12) restytucji gatunków roślin i zwierząt, które wyginęły, z uwzględnieniem stanu historycznego oraz uwarunkowań społecznych i gospodarczych,
 - 13) zalesianie gruntów rolnych i nieużytków w ramach Krajowego Programu Zwiększania Lesistości, z wyjątkiem ekosystemów otwartych (np. podmokłych łąk),

- 14) odbudowie retencji obszarowej poprzez usprawnienie eksploatacji systemów melioracji podstawowych,
- 15) kontroli nielegalnych poborów wody i zrzutu ścieków,
- 16) ochronie zasobów wód podziemnych przed nadmierną eksploatacją oraz zanieczyszczeniem,
- 17) właściwym planowaniu przestrzennym, uwzględniającym zmiany w sływie powierzchniowym w aspekcie ilości i jakości wód.

Cel II

75. **Zaspokojenie uzasadnionych potrzeb wodnych ludności i gospodarki przy poszanowaniu zasad zrównoważonego użytkowania wód**, zamierza się osiągnąć poprzez m.in.:
- 1) opracowanie i wdrażanie Krajowego Programu Retencjonowania Wód
 - 2) zwiększenie zasobów dyspozycyjnych poprzez dokończenie budowy wielozadaniowych zbiorników retencyjnych oraz rozwój małej retencji wodnej, a także budowę nowych zbiorników retencyjnych o znaczeniu ponadregionalnym tam, gdzie ich funkcje społeczne i gospodarcze będą uzasadniały wysokość nakładów,
 - 3) uporządkowanie gospodarowania wodą w rolnictwie, m.in. poprzez zwiększenie zasobów wód dla produkcji rolnej spowodowane rozwojem małej retencji wodnej oraz popieraniem melioracji nawadniających,
 - 4) uporządkowanie gospodarowania wodą w gospodarce komunalnej i przemyśle,
 - 5) racjonalizację planowania przestrzennego ze względu na możliwość pokrycia zapotrzebowania na wodę,
 - 6) wyrównanie przepływów dyspozycyjnych w rzekach i potokach dla pokrycia uzasadnionych potrzeb użytkowników,
 - 7) udostępnianie obiektów piętrzących do budowy małych elektrowni wodnych,
 - 8) opracowanie i wdrożenie zasady zwrotu kosztów usług wodnych,
 - 9) poprawę jakości wód wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia,
 - 10) racjonalizację rekreacyjnego wykorzystania wód m.in. poprawę jakości wody w kąpieliskach naturalnych,

- 11) ustanawianie obszarów ochronnych na wymagających szczególnej ochrony obszarach zasilania zbiorników wód podziemnych, dla których w trybie i na zasadach przewidzianych przepisami ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947, z późn. zm.) określone zostały warunki hydrogeologiczne,
- 12) utrzymanie i modernizację istniejących oraz budowę nowych dróg wodnych, zwłaszcza o charakterze turystycznym wraz z uwzględnieniem obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- 13) racjonalizację poborów kruszywa z rzek i potoków,
- 14) racjonalizację gospodarki rybackiej.

Cel III

76. **Podniesienie skuteczności ochrony przed powodzią i skutkami suszy**, zamierza się osiągnąć poprzez m.in.:
- 1) opracowanie planów ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy dla obszaru kraju,
 - 2) właściwe utrzymanie koryt rzecznych w celu umożliwienia swobodnego spływu wód powodziowych i lodów,
 - 3) zwiększenie retencji dolinowej rzek (wyznaczenie obszarów zalewowych i polderów),
 - 4) stymulowanie działań zatrzymujących wodę w glebie poprzez modernizację melioracji szczegółowych (nawadnianie),
 - 5) poprawę stanu technicznego budowli hydrotechnicznych zagrażających bezpieczeństwu, w tym obowiązkowe wykonywanie robót remontowych i modernizacyjnych na podstawie monitoringu sprawności technicznej,
 - 6) budowę i modernizację urządzeń przeciwpowodziowych (zbiorników, stopni, wałów przeciwpowodziowych, polderów),
 - 7) utrzymanie rzek i związanej z nimi infrastruktury w dobrym stanie technicznym, odnowienie flotyli lodołamaczy dla zapewnienia swobodnego spływu wód i lodów Wisłą i Odrą w okresach zlodzenia,
 - 8) zwiększenie naturalnej retencji,
 - 9) opracowanie systemu ubezpieczeń przed skutkami powodzi i suszy,

- 10) stałą modernizację państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej i państwowej służby hydrogeologicznej,
- 11) usprawnienie systemów wczesnego ostrzegania oraz organizacji akcji zwalczania i usuwania skutków klęsk żywiołowych w gospodarce wodnej,
- 12) utworzenie systemu prawnego – ekonomicznego planowania przestrzennego zwiększającego retencje oraz gospodarowanie w strefach zagrożenia powodziowego,
- 13) usprawnienie zarządzania obiektami technicznymi w celu redukcji fali powodziowej oraz alimentacji rzek w okresach suszy,
- 14) wdrożenie postanowień projektowanej dyrektywy powodziowej.

Sposoby osiągnięcia celów

77. Zastosowanie zasady zrównoważonego rozwoju w gospodarce wodnej oznacza dążenie do takiego zaspokojenia potrzeb związanych z wykorzystywaniem zasobów wodnych, aby nie uszczuplać dostępu przyszłym pokoleniom do tych zasobów, a jednocześnie chronić ekosystemy wodne i od wody zależne w celu ochrony i zachowania trwałości naturalnych procesów przyrodniczych. Obecnie trwa proces wdrażania tych zasad, poprzez zapisy znowelizowanej ustawy Prawo wodne, która uwzględnia nowatorskie regulacje Ramowej Dyrektywy Wodnej w tym zakresie. Podejmowane działania prowadzą do upowszechnienia zintegrowanego podejścia do gospodarki wodnej.
78. Dla sprawnego zarządzania zasobami wodnymi nieodzowna jest współpraca wszystkich odpowiedzialnych i zainteresowanych podmiotów oraz aktywny udział społeczeństwa. W Ministerstwie Środowiska został przygotowany Program udziału społeczeństwa we wdrażaniu Ramowej Dyrektywy Wodnej w Polsce, co jest zgodne z zaleceniem tejże dyrektywy. Warunkiem rzeczywistego uspołecznienia zarządzania wodami jest zapewnienie społeczeństwu dostępu do informacji, co w coraz większym stopniu realizowane jest poprzez media elektroniczne.
79. Wymienione wyżej działania dla osiągnięcia zakładanych celów są działaniami zbiorczymi. W ramach tych działań zbiorczych powinny być formułowane konkretne

zadania lokalizowane w miejscu i czasie, o określonych rozmiarach rzeczowych i kosztach wykonania. Strategia nie może dokładnie ich określać – są to zadania planów. Można jednak, posługując się uogólnionymi wskaźnikami technicznymi, społecznymi, środowiskowymi i ekonomicznymi, określić, które są najbardziej efektywne.

80. Zadania wynikające z podanych wyżej grup działań należy realizować jednolitą metodą, polegającą m.in. na :
- 1) właściwej eksploatacji tego co istnieje,
 - 2) nadzorze nad użytkownikami poprzez zastosowanie mechanizmów ekonomicznych i prawnych,
 - 3) edukacji i komunikacji społecznej,
 - 4) modernizacjach i inwestycjach.
81. Istotną rolę w realizacji trzech podstawowych celów strategicznych odgrywać będą plany gospodarowania wodą w obszarze dorzecza Odry i obszarze dorzecza Wisły.
82. Opracowanie i wdrożenie zintegrowanych programów gospodarowania wodami uwzględniających, obok poprawy jakości wód, racjonalne kształtowanie zasobów wodnych, a w tym budowę wielozadaniowych zbiorników retencyjnych i obiektów małej retencji wodnej w celu wyrównywania przepływu w rzekach oraz sterowania odpływem wód opadowych. Działania w tym zakresie powinny sprzyjać zatrzymywaniu możliwie największej ilości wody w glebie, a także ochronie naturalnie ukształtowanych ekosystemów oraz ochronie gatunkowej flory i fauny związanej ze środowiskiem wodnym.
83. **Podstawowe zasady występujące w zarządzaniu gospodarką wodną w Europie i większości rozwiniętych krajów świata** przedstawiają się następująco:
- 1) **zasada zlewniowa** – przyjmująca, że zarządzanie gospodarką wodną powinno odbywać się w naturalnych granicach zlewni;
 - 2) **zasada uspołecznienia** – włączająca ogół obywateli do sprawowania kontroli nad kształtowaniem i eksploatacją zasobów wodnych;
 - 3) **zasada administracyjna** – polegająca na ustawowej kontroli i nadzorze Państwa nad ogółem zasobów wodnych;

- 4) **zasada centralistyczna** – pozostawiająca decyzje strategiczne i podstawowe środki finansowe w gestii władz centralnych;
- 5) **zasada rynkowa** – zmierzająca do ekonomizacji gospodarki wodnej.

84. Dążenie do osiągnięcia trzech celów kierunkowych wspomagane będzie instrumentami horyzontalnymi, do których należą działania podejmowane w sferze prawnej, organizacyjnej i edukacyjnej. Najważniejsze z nich, to:

- 1) rozwój i wdrażanie nowych instrumentów prawno – ekonomicznych, a w tym opracowanie systemu prawnego i wdrożenie pełnego zakresu zwrotu kosztów usług wodnych i dążenie do samofinansowania się gospodarki wodnej oraz wprowadzanie rozwiązań zapewniających stabilne finansowanie gospodarki wodnej, w tym infrastruktury technicznej,
- 2) usprawnienie organizacyjnej działalności instytucji gospodarki wodnej poprzez integrację obecnie rozproszonych struktur gospodarki wodnej oraz doskonalenie kadr,
- 3) rozwój edukacji ekologicznej obejmującej promocję efektywnego (oszczędnego) użytkowania wody, a także wdrażanie zasad dobrych praktyk rolniczych i leśnych,
- 4) realizacja programów badawczych służących racjonalnemu wykorzystywaniu zasobów wodnych i zarządzania nimi,
- 5) rozwój mechanizmów zbierania informacji i danych stosownie do potrzeb racjonalnego korzystania i użytkowania wód, z wykorzystaniem nowych możliwości monitorowania,
- 6) zapewnienie prawa do informacji i zwiększenie uczestnictwa społeczeństwa w podejmowaniu decyzji.

Instrumenty osiągnięcia celów

Instrumenty legislacyjno - prawne

85. **Instrumenty legislacyjno - prawne** – czyli przede wszystkim nowoczesna ustawa Prawo wodne i przepisy w innych ustawach związanych z gospodarką wodną. Prawo wodne powinno być jasne i przejrzyste, stwarzające jak najmniej możliwości interpretacyjnych. Powinno ono jednocześnie transponować dyrektywy unijne, jednak nie w formie przepisywania ich do ustaw, lecz w formie przepisów wymaganych

dyrektywami. Prawo wodne musi w sposób systemowy określać sposób zarządzania i finansowania gospodarki wodnej. Wreszcie prawo to powinno być stabilne, aby społeczeństwo nauczyło się je przyswajać.

86. Prawo wodne z lipca 2001 r., znowelizowane ostatnio w czerwcu 2005 r., posiada wiele zalet (m.in. dostosowuje prawo do przepisów unijnych, przede wszystkim do Ramowej Dyrektywy Wodnej), obarczone jest jednakże wadami (przede wszystkim brak mechanizmów finansowych, a także zawiłe procedury i uznaniowe przepisy). Prawo wodne należy ponownie przeanalizować i poprawić. Szczegółowej analizy przepisów Prawa wodnego należy dokonać z praktykami, szczególnie w zakresie procedur administracyjnych.

Instrumenty finansowe

87. Ograniczone środki finansowe wskazują na potrzebę unowocześnienia i wzmocnienia systemu instrumentów ekonomicznych, pełnego wykorzystywania wszystkich źródeł pozabudżetowych, a także efektywnego absorbowania środków UE kierowanych na cele rozwojowe dla nowoprzyjętych krajów, także oferowanych w ramach szeroko rozumianej polityki regionalnej.
88. Urynkowanie polskiej gospodarki wymusza określenie rzeczywistych kosztów udostępnienia zasobów wody oraz ochrony wód i uwzględnienie ich jako składowych kosztów wytworzenia. Stopniowe odciążanie budżetu Państwa z finansowania gospodarki wodnej oznacza, że przedsięwzięcia związane z korzystaniem z wód, ochroną wód oraz ochroną przed skutkami powodzi i suszy, będą finansowane przede wszystkim przez użytkowników. Wsparcie z budżetu w przyszłości powinno być wyjątkiem, a nie regułą, jednak aby ten cel osiągnąć, budżet musi w to zainwestować.
89. Przebudowa systemu finansowania gospodarki wodnej nie powinna obejmować państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej i państwowej służby hydrogeologicznej, które nadal, jako ściśle związane z zapewnieniem bezpieczeństwa publicznego, powinny być finansowane ze środków budżetu państwa.

90. Niezbędne staje się wypracowanie zasad i mechanizmów ekonomicznych, celem dostosowania opłat za korzystanie z wód do potrzeb wynikających z kosztów utrzymania i eksploatacji oraz budowy urządzeń i systemów gospodarki wodnej, zwłaszcza w zakresie ilości i jakości wód. Opracowanie i wdrożenie zasady zwrotu kosztów usług wodnych i przyjęcie polityki opartej na proporcjonalnej partycypacji w kosztach inwestycyjnych i eksploatacyjnych wszystkich użytkowników obiektów hydrotechnicznych, a także konsekwentne włączanie władz lokalnych, najbardziej zainteresowanych podejmowaniem nowych przedsięwzięć, we współfinansowanie inwestycji gospodarki wodnej - przyczyni się do radykalnej poprawy stanu gospodarki wodnej.
91. W Polsce obserwujemy bardzo nierównomierny rozkład przestrzenny zasobów dyspozycyjnych oraz potrzeb wodnych. Istnieją obszary, na których występują deficyty wody, ale są również takie, które charakteryzują się nadmiarem tych zasobów. W każdym z regionów wodnych powinny być indywidualnie kształtowane opłaty za korzystanie z wód. Obecnie wysokość opłat jest ustalana centralnie, a ich gromadzenie i wykorzystanie odbywa się na szczeblach: centralnym, wojewódzkim i lokalnym. Utrudnione jest prowadzenie regionalnej polityki inwestycyjnej, dostosowanej do potrzeb regionu wodnego i oczekiwań użytkowników.
92. Skutecznym rozwiązaniem może stać się zmiana struktury zarządzania, w ramach której jednostki odpowiedzialne za stan majątku Skarbu Państwa posiadałyby formułę organizacyjno-prawną umożliwiającą generowanie środków finansowych z przeznaczeniem na gospodarkę wodną. Oczekiwanym sposobem finansowania wielu inwestycji przynoszących dochód jest wprowadzenie partnerstwa prywatno-publicznego.

Projekt systemu finansowania gospodarki wodnej na najbliższe lata

93. Aby gospodarka wodna mogła realizować swoje cele powinna być finansowana z następujących źródeł:
- 1) Budżet państwa wraz z kredytami zaciągniętymi przez Rząd RP w postaci dotacji celowych na realizację poszczególnych przedsięwzięć
 - 2) Środki unijne

- 3) Opłaty za korzystanie z zasobów wodnych (za pobór wody i tzw. opłat retencyjnych)
- 4) Należności z tytułu korzystania z urządzeń wodnych oraz dróg wodnych
- 5) Opłaty za oddanie w użytkowanie obwodów rybackich
- 6) Opłaty za użytkowanie gruntów pokrytych wodami
- 7) Opłaty melioracyjne
- 8) Opłaty za korzystanie z katastru wodnego
- 9) Dotacje i pożyczki z NFOŚiGW oraz wfośigw
- 10) Kredyty bankowe
- 11) Inne dochody, które pojawią się przy okazji rozwiązań szczegółowych.

Aktualnie gospodarka wodna zasilana jest teoretycznie ze wszystkich wymienionych powyżej źródeł, jednak odbywa się to w sposób uznaniowy, ręcznie sterowany - a nie systemowy. Dokumenty programowe powstałe w ostatnich 10 latach ułatwiają nieco system finansowania gospodarki wodnej, jednak ciągle narastają opóźnienia w tej dziedzinie.

W wyniku działania w przeszłości różnego rodzaju lobbies nie wszystkie podmioty, które powinny uiszczać opłaty za korzystanie z zasobów wodnych, traktowane są jednakowo.

Generalnie opłaty za korzystanie z zasobów wodnych powinny odzwierciedlać zasadę zapisaną w Ramowej Dyrektywie Wodnej – pełnego zwrotu kosztu usług wodnych, w tym rzeczywistego kosztu zasobu wodnego, w aspekcie jego charakteru i lokalizacji. W projekcie zmian w gospodarce wodnej przewiduje się systemowe rozwiązania dążące do zaspokojenia jej potrzeb, a tym samym potrzeb społeczeństwa i gospodarki, w myśl zasady gospodarowania finansami, a nie administrowania dotacjami budżetowymi. Oznacza to wydawanie pieniędzy w sposób ekonomicznie uzasadniony, biorący pod uwagę wszystkie czynniki i uwarunkowania społeczne i przyrodnicze.

94. Wszystkie opłaty w gospodarce wodnej należy dokładnie przejrzeć i zreformować. Obecnie jest tak, że użytkownik składa deklarację o ilości pobieranej wody lub o zrzucie ścieków. Przy nie najlepszym systemie kontroli powoduje to, że część opłat nie jest pobierana. Ponadto istnieje duży katalog zwolnień z opłat, a opłaty zryczałtowane pobierane są tylko wtedy, gdy ścieki deszczowe odprowadzane są do środowiska poprzez systemy kanalizacyjne. Generalną zasadą powinno być to, że za

każde korzystanie z zasobów wodnych powinna być pobierana opłata. Wyjątkiem mogłyby być tylko małe rodzinne gospodarstwa rolne.

95. Opłaty za pobór wody powinny odzwierciedlać koszt zasobu wodnego (zgodnie z zasadą RDW). Należy opracować system, który powinien m.in. odzwierciedlać :
- 1) jakość zasobu, w tym także jego jakość przyrodniczą,
 - 2) dyspozycyjność zasobu (cena za pobór wody w zależności od pobieranej ilości w stosunku do zasobu)
 - 3) czas odtworzenia zasobu.

Ponadto wszystkie pobory wody powinny być wyposażone w automatyczne układy pomiarowe, także te, dla których przewidywane będą zwolnienia z opłat.

Opłata za pobór wody musi być zróżnicowana w zależności od użytkownika – inna dla ludności, inna dla przemysłu. Konieczna będzie zwiększenie kontroli przedsiębiorstw wodociągowo – kanalizacyjnych w zakresie finalnych cen wody i ścieków dla ludności, a być może utworzenie urzędu (komórki w KZGW) regulacji cen wody i ścieków (na wzór Urzędu Regulacji Energetyki).

96. Podobne kryteria jak za pobór wody należy opracować dla zrzutu ścieków (oprócz ilości ścieków i ładunku zanieczyszczeń także kryteria jak dla poboru wody).

97. Opłaty retencyjne byłyby bardzo ważnym elementem w systemie zarówno finansowania, jak też powiązania gospodarki wodnej z lasami i planowaniem przestrzennym. Systemem opłat retencyjnych powinni być objęci w zasadzie wszyscy ci, którzy powodują zmniejszenie naturalnej retencji, niezależnie od tego czy odprowadzają wody do kanalizacji deszczowej czy też bezpośrednio do rzek. Np. jeżeli ktoś zamierza wybudować parking powinien albo wykonać zbiornik retencyjny redukujący zmniejszenie naturalnej retencji albo ponosić wysokie opłaty, które będą przeznaczone na zwiększone koszty utrzymania cieków. Gdyby ten system istniał, straty w 2001 r. w Gdańsku byłyby znacznie mniejsze. Jednocześnie system przewidywałby dopłaty dla podmiotów zwiększających retencję np. w wyniku zalesiania lub tworzenia małej retencji. Krótko mówiąc system opłat retencyjnych będzie stymulował koszty utrzymania rzek i potoków górskich, przyczyni się też do rozwoju różnych form retencionowania wody.

Struktura zarządzania gospodarką wodną i kierunki zmian

98. Obecnie dział administracji rządowej gospodarka wodna kierowany jest przez Ministra Środowiska⁷⁾. Gospodarka wodna, w stosunku do innych zakresów kompetencji Ministra Środowiska, wyróżnia się działaniami zarządzającymi, służącymi zaspakajaniu potrzeb całego społeczeństwa i gospodarki związanych z korzystaniem z wód. Obowiązki jakie z tego wynikają wykonywane są w znacznej części poprzez realizację różnego typu przedsięwzięć inwestycyjnych. Podstawowymi jednostkami realizującymi zadania gospodarki wodnej i zarządzającymi majątkiem Skarbu Państwa są regionalne zarządy gospodarki wodnej.
99. Zintegrowane podejście do gospodarowania wodami, oznacza wzrost zakresu i zróżnicowania obowiązków spoczywających na administracji, w tym na RZGW. Integracja gospodarki wodnej z innymi dziedzinami, takimi jak: energetyka, transport, żegluga, rolnictwo, leśnictwo, rybołówstwo, szeroko rozumiana ochrona przyrody, turystyka, komunikacja społeczna, planowanie przestrzenne, polityka regionalna - wymaga aktywnego udziału specjalistów z tych dziedzin. Regionalne zarządy gospodarki wodnej nie są przygotowane, pod względem kadrowym, do właściwego wykonywania wymienionych zadań. Niezbędnym warunkiem skutecznej realizacji zadań, w tym zobowiązań unijnych, jest usprawnienie działalności instytucji gospodarki wodnej z uwzględnieniem zmian struktury zatrudnienia oraz doskonalenia kadr.
100. Elementem zintegrowanego zarządzania gospodarką wodną powinno być kompleksowe podejście do spraw związanych z funkcjonowaniem transportu wodnego. Rozproszone obecnie kompetencje uniemożliwiają prowadzenie spójnej polityki odnoszącej się do infrastruktury transportowej kraju, rozwoju dróg wodnych czy kształtowania zrównoważonej struktury przewozów, stosownie do wytycznych wspólnej polityki transportowej Unii Europejskiej. Powinno ono uwzględniać kwestie rozwoju i utrzymania infrastruktury śródlądowych dróg wodnych, żeglugi oraz kwalifikacje zagadnień ekonomicznych.

⁷⁾ Schemat organizacyjny gospodarki wodnej w stanie obecnym ilustruje załącznik 4.

101. Prawidłowe zarządzanie mieniem Skarbu Państwa (zabezpieczające przed utratą wartości majątku trwałego) oraz wymogi prawne, pociągają za sobą konieczność wprowadzenia zmian organizacyjnych, wdrożenia nowych instrumentów prawnych, ekonomicznych, socjalnych oraz rozbudowania systemu informacyjnego pozwalającego skutecznie gospodarować zasobami wodnymi. Harmonizacja tych celów jest zadaniem, Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej, powołanego ustawą Prawo wodne.
102. Prawidłowe gospodarowanie wodami odbywać się musi w przestrzeniach wyznaczonych naturalnymi granicami hydrograficznymi. Zarządzanie zasobami wodnymi oraz niezbędna koordynacja działań w gospodarce wodnej muszą się odnosić do tych obszarów.
103. **Instrumenty zarządzania** – to przede wszystkim zarządzanie gospodarką wodną wyłącznie w układzie zlewniowym, z daleko idącym uspołecznieniem, a także w formie decyzji administracyjnych – pozwoleń wodnoprawnych, uwzględniające lokalne uwarunkowania.
104. Należy zwiększyć rolę rad regionów wodnych. W kontekście zmian w zarządzaniu gospodarką wodną rady powinny uzyskać niektóre instrumenty decyzyjne. Większe znaczenie, także decyzyjne powinni uzyskać przedstawiciele samorządów.
105. W zarządzaniu gospodarką wodną należy stopniowo odchodzić od administrowania wodami i przejść na gospodarowanie wodami, za wyjątkiem zasobów wodnych na obszarach chronionych. Służby gospodarki wodnej muszą wziąć na siebie, przy pełnym wyposażeniu w instrumenty finansowe i prawne, odpowiedzialność za ilość i jakość zasobów wodnych.
106. **Propozycje systemowych rozwiązań zarządzania gospodarką wodną.**
Należałoby dążyć do takiego przepływu finansów, aby środki generowane w systemie gospodarowania wodami mogły być wykorzystywane na jej cele i stworzyć taką strukturę organizacyjną, która mogłaby to realizować.

107. Wydaje się, że system zarządzania w sytuacjach kryzysowych w gospodarce wodnej (powódź, susza, awaria obiektu hydrotechnicznego, zanieczyszczenie wód), oparty na bazie służb Obrony Cywilnej Kraju, których trzon stanowią jednostki Państwowej Straży Pożarnej, wspomagane Ochotniczą Strażą Pożarną, jest właściwy, pod warunkiem ścisłej współpracy ze służbami gospodarki wodnej. Dlatego też należy rozwijać i wzmocnić współpracę i współdziałanie tych służb, zarówno na szczeblu krajowym, jak i regionalnym, m.in. poprzez wspólne szkolenia i ćwiczenia.
- Pomimo, że główny ciężar działania w sytuacjach kryzysowych spoczywa na OC, RZGW odpowiadają za zimową osłonę przeciwpowodziową, której celem jest zapewnienie swobodnego spływu wód i lodów. Warunkiem realizacji tego zadania jest pilne uruchomienie bardzo kosztownego programu budowy flotyli lodołamaczy, który pozwoli wyposażać regionalne zarządy gospodarki wodnej w nowoczesny sprzęt, niezbędny do realizacji ich zadań statutowych.
108. Należy zwiększyć udział społeczeństwa w zarządzaniu gospodarką wodną, stosując metodę tzw. otwartego planowania, w tym m.in. poprzez następujące instrumenty, które winny być zastosowane dla osiągnięcia celów Strategii:
- 1) Zwiększenie indywidualnej odpowiedzialności jednostki i grup społecznych w zakresie przestrzegania przepisów środowiskowych.
 - 2) Włączenie zainteresowanych grup lokalnych i zrzeszonych w otwartą procedurę planowania przestrzennego uwzględniającego wymogi gospodarki wodnej poprzez dyskusje i spotkania itp.
 - 3) Wykorzystanie środków masowego przekazu (np. radio, telewizja, internet itp.) do promocji dobrych praktyk w gospodarowaniu wodami.
 - 4) Wzrost świadomości społecznej poprzez edukację ekologiczną w szkołach i programy środowiskowe dla dorosłych.

Programy inwestycyjne i działania techniczne

109. Prawidłowe funkcjonowanie posiadanego majątku Skarbu Państwa, uzależnione jest od utrzymywania go w dobrym stanie technicznym poprzez wykonywane remonty, modernizacje i odtwarzanie, a także budowę nowych obiektów, co wymaga odpowiednich nakładów finansowych. Dotychczasowe trudności finansowe nie

pozwalają na realizację pełnego zakresu tych działań, przyczyniając się do systematycznej dekapitalizacji majątku.

110. Konieczne staje się szybkie zwiększenie zakresu wykonywanych robót związanych z utrzymaniem posiadanego majątku. Będzie to jednak możliwe dopiero po wdrożeniu nowych zasad finansowania gospodarki wodnej.
111. Na bazie strategii gospodarki wodnej należy zaktualizować istniejące programy (Program dla Odry-2006, samorządowy Program dla Żuław, Programy Małej Retencji) oraz przygotować nowe programy, w tym Program dla Wisły (jest program samorządowy do weryfikacji) i inne programy, które wynikną bezpośrednio ze Strategii gospodarki wodnej lub są uszczegółowieniem dotychczasowych programów.
112. Bardzo dużą szansę na realizację najpilniejszych zadań inwestycyjnych w gospodarce wodnej stwarza nowa perspektywa finansowa funduszy unijnych na lata 2007 – 2013. W projekcie Sektorowego Programu Operacyjnego „Infrastruktura i Środowisko” w Priorytecie I „Gospodarka wodno-ściekowa” umieszczono zadania wynikające z Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, a w Priorytecie III pod nazwą „Bezpieczeństwo Ekologiczne” przewiduje się realizację najpilniejszych zadań w gospodarce wodnej o znaczeniu krajowym. Zadania te przedstawiono w harmonogramie działań.
113. Zwiększenie retencji w dolinach rzek, jest ważnym lecz niedocenianym elementem ochrony przed powodzią. Budowa polderów, obszarów przygotowanych do okresowych zalewów, napotyka na trudności wynikające przede wszystkim z istniejącego zainwestowania. W celu właściwego ukierunkowania działań prewencyjnych powinny być opracowywane zasady dobrej praktyki w utrzymaniu rzek. Powinny one kłaść nacisk na wspieranie działań z zakresu retencji naturalnej oraz wskazywać sposoby harmonizowania prac hydrotechnicznych z ochroną ekosystemów wodnych i od wody zależnych.
114. Konieczne jest opracowanie Krajowego Programu Retencjonowania Wód, obejmującego w sposób hierarchiczny inwestycje służące retencjonowaniu wód powierzchniowych i podziemnych. Ocenia się, że konieczne jest około dwukrotne

zwiększenie retencjonowania wody w stosunku do stanu istniejącego, w celu zapewnienia bezpieczeństwa zaopatrzenia w wodę, bezpieczeństwa powodziowego i utrzymania w dobrym stanie czystości wód.

115. Możliwe jest łagodzenie skutków suszy dla środowiska gruntowo-wodnego poprzez różnorodne formy retencji naturalnej, nawodnienia oraz agrotechnikę ograniczającą parowanie wody. Istotne znaczenie wspomagające ma mała retencja realizowana na terenach leśnych. Trzeba stwierdzić, że we wszystkich wymienionych zakresach występuje niedostateczna aktywność, a melioracje wodne w rolnictwie w większości ukierunkowane są jednostronnie na odwodnienie gruntów.

Analiza realizacji dotychczasowych działań w zakresie małej retencji umożliwia sformułowanie następujących wniosków:

- 1) działania inwestycyjne w programie małej retencji przynoszą wymierne korzyści, przyczyniając się do poprawy struktury bilansu wodnego w małych zlewniach rzecznych, w pewnym stopniu ograniczają skutki powodzi i suszy, są istotnym elementem zwiększającym biologiczną różnorodność krajobrazu rolniczego,
- 2) ważnym, lecz mało docenianym skutkiem realizacji rozwoju małej retencji, jest poprawa stanu środowiska przyrodniczego przejawiająca się zwiększeniem uwilgotnienia siedlisk hydrogeniczych, wzrostem biologicznej różnorodności (strefy ekotonowe woda-łąd), poprawą jakości wód powierzchniowych. Działania w zakresie małej retencji, chroniąc ekosystemy wodne i od wód zależne, są istotnym elementem wdrożeń Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- 3) realizację rozwoju programu małej retencji opierano głównie na działaniach inwestycyjnych, pomijając możliwości zwiększenia retencyjności zlewni metodami nieinwestycyjnymi, np. poprzez przekształcenia krajobrazu rolniczego, poprawę eksploatacji systemów melioracyjnych, zmiany systemu gospodarowania wodą itp.,
- 4) celowe jest zwiększenie wsparcia dla rozwoju małej retencji. Niezbędne jest stworzenie odpowiednich uwarunkowań formalno-prawnych stymulujących powszechne podejmowanie działań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych dla zwiększenia zdolności retencyjnych małych zlewni rzecznych.

116. Znaczne trudności związane są z przygotowaniem polderów przeciwpowodziowych, pozornie uważanych za inwestycje najprostsze i najtańsze. Są to jednak inwestycje kosztowne, a trudności polegają przede wszystkim na znalezieniu obszarów najmniej zainwestowanych, tak aby ograniczyć koszty wykupu gruntów.

117. Spektakularnym zadaniem o wyraźnym odniesieniu do polityki rozwoju regionalnego jest propozycja przygotowania turystycznego szlaku Wisły od Krakowa do Gdańska. Zadanie to będzie „liniowym” przedsięwzięciem inwestycyjnym; zaktywizuje społeczności i samorządy nadwiślańskie i przyniesie wielorakie korzyści przede wszystkim miastom i powiatom leżącym nad Wisłą. Niewątpliwie, przystosowanie Wisły do potrzeb turystycznych stanowiłoby spełnienie ich oczekiwań, a w szerszym aspekcie byłoby włączeniem polskich szlaków wodnych do turystycznej mapy Europy. Przygotowanie turystycznego szlaku wodnego Wisły to przede wszystkim udroźnienie jej koryta, co powinno być wykonywane dla ułatwienia bezpiecznego spływu wezbrań i lodów i jest zadaniem statutowym RZGW. Osiągnąć to można poprzez utrzymanie i niewielkie uzupełnienie istniejącej zabudowy regulacyjnej. Drugim działaniem byłaby budowa, względnie rozbudowa, nadwodnej bazy (infrastruktury) turystycznej. Udział zarówno jednostek samorządowych, jak również przyszłych użytkowników szlaku wodnego w poszczególnych zadaniach, zgodnie z przygotowanym wcześniej programem uwzględniającym współfinansowanie - warunkuje powodzenie realizacji tego zadania.
118. Bardzo ważnym elementem rozwoju gospodarczego jest utrzymanie, modernizacja i budowa dróg wodnych o charakterze turystycznym. Przykładem tego są m.in. Warmia i Mazury, gdzie ludność obecnie utrzymuje się głównie dzięki turystom. Naturalne jeziora na tym terenie połączone są systemami dróg wodnych. Ocenia się, że bez tych dróg wodnych na terenach tych odpoczywałoby o co najmniej 40 % mniej turystów. Koniecznością staje się rekonstrukcja Kanału Augustowskiego. Należałoby również rozważyć użegłownienie Drwęcy od Jeziora Drwęckiego do ujścia do Wisły oraz połączenie Liwy z Jeziorem Jeziorak.
- Konieczna staje się również modernizacja całej drogi wodnej od Odry do Wisły poprzez Wartę, Noteć i Kanał Bydgoski – również pod kątem ruchu turystycznego. Jedną z koncepcji dotyczy budowy Kanału Odra-Dunaj, która przyczyniłaby się do zwiększenia atrakcyjności gospodarczo-turystycznej Nadodrza.
- Ponadto w Europie coraz większą popularność zdobywa odpoczynek na małych jednostkach pływających o niewielkim zanurzeniu i gabarytach. W ostatnich kilkunastu latach ilość osób tak odpoczywających, wzrosła kilkakrotnie. Udroźnienie polskich dróg wodnych dla tych małych jednostek i ponowne włączenie do europejskiej sieci dróg wodnych może być dużym impulsem rozwoju.

119. Wybór działań inwestycyjnych przedstawionych w Strategii determinowało kryterium nadrzędne, którym jest bezpieczeństwo ludzi i kraju. Realizacja zadań inwestycyjnych, odbywać się powinna zgodnie z określoną hierarchią:
- 1) realizacja przedsięwzięć zabezpieczających obiekty hydrotechniczne przed katastrofą budowlaną,
 - 2) zakończenie budowy realizowanych obiektów,
 - 3) podjęcie nowych inwestycji o największym znaczeniu dla ochrony przed powodzią,
 - 4) realizacja przedsięwzięć kluczowych dla żeglugi śródlądowej.
120. Przedsięwzięcia o znaczeniu regionalnym lub lokalnym, inicjowane przez odpowiednie jednostki samorządowe, powinny być zawsze skoordynowane z działaniami RZGW.

Harmonogram działań i potrzeb finansowych

121. Harmonogram działań i potrzeb finansowych sporządzono na podstawie istniejących dokumentów oraz szacunków. Trzeba wskazać, że wysokość kosztów uzależniona jest od trudno przewidywalnych zjawisk hydro i meteorologicznych. Charakter wstępny mają szacunki dotyczące tych działań, dla których przyjęto współfinansowanie z funduszy UE w ramach realizacji NPR 2007-2013.
- W harmonogramie rozmieszczono zadania do wykonania w podziale na perspektywę: krótkookresową, średniookresową i długookresową tak, aby nie nastąpiło ich nagromadzenie w jednym okresie. Część przedsięwzięć wynika z realizacji Ramowej Dyrektywy Wodnej lub innych dyrektyw UE, które ustalają ściśle okresy i terminy ich realizacji.
122. Według dokonanych szacunków potrzeby gospodarki wodnej związane z zadaniami niezbędnymi dla osiągnięcia celów kierunkowych będą wynosiły około 104 mld zł, w tym na realizację Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych oraz ograniczenie odprowadzanych do środowiska wodnego azotanów i substancji szczególnie szkodliwych, przewiduje się wydatkowanie kwoty rzędu 63 mld zł.

Pochodzić ona będzie głównie z dochodów własnych, funduszy celowych i UE oraz ze środków prywatnych. Przewidując dla większości pozostałych zadań różnorodne źródła finansowania, oszacowano zapotrzebowanie na środki publiczne, niezbędne do ich realizowania, na około 7 mld zł.

Działania służące realizacji celów kierunkowych

Wyszczególnienie działań	Czas realizacji*	Cele kierunkowe		
		I.	II.	III.
5.1. Działania programowo – projektowe i prawne				
5.1.1. Wdrażanie Ramowej Dyrektywy Wodnej <ul style="list-style-type: none"> • opracowanie planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy Odry i Wisły • wdrażanie programów działań wynikających z w/w planów, w tym monitoring wód pow. i podziemnych • dostosowanie współpracy międzynarodowej w gospodarce wodnej do wymogów polityki UE 	DK DŚ i DD, DH DK DK	x x x x	x x x x	x x
5.1.2. Opracowanie Krajowego Programu Retencjonowania Wód	DŚ	x	x	x
5.1.3. Opracowanie Programu dla Wisły 2020	DK	x	x	x
5.1.4. Opracowanie planów ochrony przeciwpowodziowej i przeciwdziałania skutkom suszy oraz wdrażanie postanowień dyrektywy powodziowej	Działania ciągłe		x	x
5.1.5. Opracowanie podstaw prawnych i wdrożenie pełnego zakresu zasad zwrotu kosztów usług wodnych	DK, DS	x	x	x
5.1.6. Przygotowanie i przeprowadzenie zmian w Ustawie Prawo Wodne	DK, DS	x	x	x
5.2. Działania organizacyjne				
5.2.1. Opracowanie podstaw prawnych i wdrożenie systemu zarządzania gospodarką wodną w układzie zlewniowym	DK	x	x	x
5.2.2. Usprawnienie działalności jednostek organizacyjnych gospodarki wodnej z uwzględnieniem doskonalenia kadr	działanie ciągłe, DH	x	x	x
5.3 Działania inwestycyjne		I	II	III
5.3.1. Zakończenie budowy zbiorników retencyjnych i stopni wodnych <ul style="list-style-type: none"> • zbiornik Świnna Poręba na Skawie • zbiornik Wióry na Świślinie • stopień Malczyce na Odrze 	DK, DŚ DK DK, DŚ		x x x	x x x
5.3.2. Realizacja Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych i dyrektywy 91/271/EWG <ul style="list-style-type: none"> • budowa 37 tys km sieci kanalizacyjnej (>2000 RLM) • budowa, rozbudowa lub modernizacja 1110 oczyszczalni ścieków komunalnych (>2000 RLM) • wyposażenie zakładów sektora rolno-spożywczego w oczyszczalnie ścieków • wyposażenie aglomeracji (<2000 RLM) w systemy kanalizacji i oczyszczalnie ścieków 	DK i DŚ DK i DŚ DK DK i DŚ	x x x x	x x x x	
5.3.3. Budowa nowych zbiorników retencyjnych i stopni wodnych oraz urządzeń przeciwpowodziowych <ul style="list-style-type: none"> • Budowa zbiornika przeciwpowodziowego Racibórz • Kompleksowe zabezpieczenie przeciwpowodziowe Żuław <ul style="list-style-type: none"> i. modernizacja Gdańskiego Węzła Wodnego (Kanał Raduni, pompownia sztormowa na Opływie Motławy, 	DK, DS DK, DS	x 	x x 	x x

wały przeciwpowodziowe, wrota Rozwójka i inne)				
ii. zwiększenie zabezpieczenia przeciwpowodziowego od rzeki Wisły na odcinku Żuław (kierownice na ujściu, lodołamacze, budowle regulacyjne rzeki, wały przeciwpowodziowe, modernizacja obiektów hydrotechnicznych)				
iii. zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego zagrażającego od Zalewu Wiślanego (wrota i pompownia na Tudze, wały przeciwpowodziowe, modernizacja urządzeń na Nogacie)				
iv. zwiększenie bezpieczeństwa powodziowego wewnątrz terytorium Żuław (pompownie - 41, kanały odwadniające, wały przeciwpowodziowe)				
• Trwałe zabezpieczenie stopnia wodnego Włocławek przed katastrofą budowlaną	DK, DS		x	x
i. budowa stopnia wodnego Nieszawa				
ii. roboty regulacyjne na Wiśle od Nieszawy do Torunia				
iii. modernizacja wałów przeciwpowodziowych w Dolinie Ciechocińskiej				
• Modernizacja Wrocławskiego Węzła Wodnego	DK, DS		x	x
i. modernizacja Kanału Powodziowego wraz z wałami i budowlami				
ii. modernizacja Starej Odry wraz z wałami i budowlami				
iii. kanał przerzutowy do Widawy wraz z wałami i budowlami				
• Modernizacja zbiornika wodnego Nysa w zakresie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego	DK, DS		x	x
• Budowa Zbiornika Wodnego Kąty -Myscowa (Krempna)	DK, DS		x	x
• Budowa stopnia wodnego Niepołomice na rzece Wiśle	DS, DD		x	x
• Zwiększenie zabezpieczenia przeciwpowodziowego od rzeki Wisły na odcinku od Torunia do Kwidzyna (budowle regulacyjne rzeki, wały przeciwpowodziowe, modernizacja obiektów hydrotechnicznych)	DS, DD		x	x
• Budowa zbiornika Wielowieś Klasztorna na Prośnie	DS, DD		x	x
• Zwiększenie zabezpieczenia przeciwpowodziowego od rzeki Warty i Noteci (budowle regulacyjne rzeki, wały przeciwpowodziowe, modernizacja obiektów hydrotechnicznych)	DS, DD		x	x
• Przebudowa wałów przeciwpowodziowych rzeki Wisły w Krakowie od stopnia Dąbie do stopnia Przewóz	DS, DD		x	x
• Poprawa bezpieczeństwa przeciwpowodziowego Wisły Środkowej od Sandomierza do Płocka	DS, DD		x	x
• Modernizacja Bydgoskiego Węzła Wodnego	DS, DD		x	x
• Budowa Zbiornika Wodnego Młynne na Łososinie	DS, DD		x	x
• Zabezpieczenie ujściowego odcinka Odry (jez. Dąbie) przed powodzią	DK, DS			
• Ochrona od powodzi Kotliny Kłodzkiej	DK, DS.			
• Poprawa stanu ochrony przeciwpowodziowej Lewina Brzeskiego na Nysie Kłodzkiej	DK, DS			
• Uporządkowanie gospodarki wodnej zespołu zbiorników Przeczyce, Kuźnica Wareżyńska i Pogoria oraz modernizacja obiektów przeciwpowodziowych doliny Przemszy	DK, DS.			
• Budowa zbiornika Rudawka Rymanowska na Wiśłoku	DS, DD			
• Budowa zbiornika przeciwpowodziowego Kotlarnia na Bierawce	DK, DS.			

• Budowa zbiornika wodnego Dukla na Jasiołce	DS., DD			
• Modernizacja i przebudowa wałów przeciwpowodziowych	DS, DD		x	x
• Renaturyzacja zdegradowanych ekologicznie odcinków rzek i potoków	Działania ciągłe	x	x	
• Przygotowanie i wybudowanie polderów w dorz. Wisły i Odry	DD		x	x
• Realizacja pozostałych zadań z Programu Odra 2006	DK, DS, DD	x	x	x
• Realizacja pozostałych zadań z Programu dla Wisły 2020	DS, DD			
• Ochrona wód Zatoki Gdańskiej przed zanieczyszczeniami od wód opadowych	DK, DS			
• Inne nie wymienione inwestycje związane z ochroną przeciwpowodziową i osiągnięciem dobrego stanu wód	DK, DS, DD	x	x	x
5.3.4. Modernizacja i rozwój śródlądowych dróg wodnych (w tym również dla celów żeglugi turystycznej) poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • modernizację szlaku wodnego łączącego Odrę z Wisłą • stopień poniżej istniejącego stopnia Przewóz na Wiśle (likwidacja przeszkody w żegludze) • budowa i modernizacja turystycznych dróg wodnych • renowacja i rewitalizacja Kanału Elbląskiego • rekonstrukcję Kanału Augustowskiego • przygotowywanie szlaku wodnego Wisły od Krakowa do ujścia dla celów turystycznej żeglugi pasażerskiej • modernizacja, rozbudowa i budowa turystycznych dróg wodnych • modernizacja Kanału Gliwickiego • budowa kanału Odra - Dunaj 	DS DS DD DŚ DK DD DD KŚD D	x x x x x		x x x x
5.3.5. Przygotowanie dokumentacji i budowa floty lodołamaczy				x
5.3.6. Realizacja Programu Restytucji Ryb Wędrownych	działanie ciągłe			
5.3.7. Wspomaganie rozwoju małej retencji wodnej	działanie ciągłe	x		x
5.3.8. Gospodarka wodna na terenach leśnych	działanie ciągłe	x	x	x
5.3.9. Wyeliminowanie substancji szczególnie szkodliwych odprowadzanych do środowiska wodnego	DK	x	x	
5.3.10. Ograniczanie szkodliwego wpływu azotanów pochodzenia rolniczego, na środowisko wodne	działanie ciągłe	x	x	
5.3.11. Modernizacja systemu państwowej służby hydrologiczno-meteorologicznej i państwowej służby hydrogeologicznej	działanie ciągłe	x	x	x
5.4. Działania pozainwestycyjne				
5.4.1. Utrzymanie rzek i potoków górskich oraz związanej z nimi infrastruktury, w tym usuwanie skutków powodzi oraz realizacja zaleceń pokontrolnych dot. bezpieczeństwa budowli wodnych	działanie ciągłe	x	x	x
5.4.2. Wdrażanie obszarów sieci NATURA 2000 na wodach Skarbu Państwa	działanie ciągłe	x	x	
5.4.3. Monitoring stanu wód w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska	działanie ciągłe	x	x	
5.4.4. Działania związane z poprawą jakości wód podziemnych	działanie ciągłe	x	x	

5.4.5.	Funkcjonowanie Państwowej Służby Hydrologiczno-Meteorologicznej	działanie ciągłe	x	x	x
5.4.6.	Techniczna kontrola zapór	działanie ciągłe	x	x	x
5.4.7.	Funkcjonowanie Państwowej Służby Hydrogeologicznej	działanie ciągłe	x	x	x
5.4.8.	Poprawa systemu zarządzania gospodarką wodną	działanie ciągłe	x	x	x
5.4.9.	Lodołamanie	działanie ciągłe			x

Uwaga: „!” - oznacza bardzo istotne działanie z punktu widzenia osiągnięcia danego celu

* - czas realizacji działań: DK – krótkookresowy, DŚ – średniookresowy, DD – długookresowy, DH - horyzontalne

OCENA REALIZACJI STRATEGII

Metodyka ewaluacji

123. Systematyczna i obiektywna ocena (ewaluacja) realizacji Strategii - jej założeń, procesu realizacji i uzyskiwanych efektów, będzie dostarczać rzetelnych i przydatnych informacji, wspierając zarówno procesy decyzyjne w odniesieniu do przyjętych kierunków działania, jak i późniejsze współdziałanie wszystkich partnerów zaangażowanych w jej wdrażanie. Obejmować będzie okres:

- 1) przed rozpoczęciem realizacji (ex-ante), wskazując zagrożenia wynikające z zaniechania podejmowania działań bądź przesuwania ich realizacji w czasie,
- 2) w trakcie realizacji (on-going), umożliwiając tym samym dokonywanie ewentualnych zmian, uzupełnień i korekt,
- 3) po zakończeniu (ex-post) realizacji działań w założonym horyzoncie czasowym.

124. Ocena przebiegu realizacji Strategii odbywać się powinna w oparciu o systematyczne monitorowanie zakończone raportem ewaluacyjnym obejmującym ustalony cykl kilkuletni. W procesie przebiegu ewaluacji powinny być podejmowane następujące działania:

- 1) monitorowanie przebiegu realizacji działań i przygotowanie raportu ewaluacyjnego,
- 2) rozpatrywanie raportu,
- 3) wdrażanie rekomendacji,
- 4) wskazywanie sposobów wykorzystania uzyskanych wyników do poprawy jakości prowadzonych działań,
- 5) inicjowanie ewaluacji uzupełniających.

Wyniki badań uzyskiwane w procesie monitorowania realizacji Strategii służyć powinny poprawie skuteczności i jakości prowadzonych działań, zgodnie z rekomendacjami zawartymi w raportach.

125. Ocena realizacji celów strategicznych, szczególnie pierwszego i drugiego, zawarta będzie w raportach, których wykonanie i terminy określa Ramowa Dyrektywa Wodna, a mianowicie:

- 1) raport w sprawie programów monitoringu: marzec 2007 r.

2) raport w sprawie planów i programów działań – marzec 2010 r.

Aktualizacja planów i programów działań raportowana będzie po 2010 roku, w okresach co 6 lat.

Wskaźniki realizacji

126. W ramach monitoringu i oceny realizowanych działań, można zastosować obecnie, następujące wskaźniki:

- 1) zwiększenie długości rzek i cieków prowadzących wody o I i II klasie czystości (km),
- 2) możliwość kąpieli do 2020 r. w 80 % wód powierzchniowych,
- 3) liczba ludności korzystająca z oczyszczalni ścieków (w miastach i na wsi) w tym z oczyszczalni biologicznych i z podwyższonym usuwaniem biogenów (w %),
- 4) ryzyko strat powodziowych powinno być ograniczone do 25% do roku 2015 r. w porównaniu z rokiem 1997,
- 5) ryzyko strat wywołanych suszą powinno być ograniczone do 25% do 2025 r. w porównaniu z rokiem 2003
- 6) ryzyko strat wywołanych awariami obiektów hydrotechnicznych powinno być ograniczone do 90% w porównaniu z potencjalnymi stratami w roku bieżącym,
- 7) zwiększenie ilości punktów pomiaru jakości wód podziemnych, w których nastąpiła poprawa ich stanu chemicznego.

Pełen zakres wskaźników realizacji wraz ze stanem wyjściowym oraz stanem docelowym określony zostanie w ramach przygotowywania planów gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry i dorzecza Wisły.

Zagrożenia realizacyjne

127. Zagrożenie realizacyjne strategii wiąże się z możliwością zaniechania zmian instytucjonalnych w gospodarce wodnej, a także z brakiem wdrożenia skutecznego mechanizmu finansowania robót hydrotechnicznych.

128. Brak silnego ośrodka koordynacyjnego uniemożliwia sprawną realizację zintegrowanego zarządzania gospodarką wodną. Teza taka wynika z konieczności

wdrożenia nowego podejścia do zarządzania wodami, w tym zharmonizowania różnych aspektów społeczno-gospodarczych, przyrodniczych oraz kulturowych, w których obecna jest ta dziedzina.

129. Bez zreformowania zarządzania gospodarką wodną zasadniczo wzrośnie prawdopodobieństwo nie wywiązania się Polski z wdrażania Ramowej Dyrektywy Wodnej, której zapisy wprowadziło do polskiego systemu prawnego, znowelizowane Prawo wodne. Konsekwencją mogą być niekorzystne dla Polski rozstrzygnięcia Europejskiego Trybunału Sprawiedliwości.
130. Brak zadowalającego poziomu wydatków na utrzymanie majątku będącego w zarządzie instytucji gospodarki wodnej, prowadzi do jego postępującej dekapitalizacji, co w przypadku niektórych budowli wodnych grozi katastrofami oraz niedostatecznym zabezpieczeniem przed powodzią. Ich skutkiem mogą być liczne ofiary oraz zniszczenia mienia, w dużych rozmiarach.

PODSUMOWANIE I WNIOSKI

131. Strategia Gospodarki Wodnej jest dokumentem samoistnym, który określa ramy funkcjonowania tego działu administracji rządowej w dłuższej perspektywie. Moment jego przygotowania jest ważny ze względu na równoległe finalizowanie prac nad Narodowym Planem Rozwoju i Sektorowym Programem Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, w nowej perspektywie finansowej 2007-2013. Synchronizacja tych dokumentów pozwoliła na zharmonizowanie ich treści.
132. W ostatnich latach prawdziwe wyzwanie dla zarządzania gospodarką wodną w Polsce stanowi wdrożenie *aquis*, a szczególnie Ramowej Dyrektywy Wodnej. Konsekwencją jest konieczność wprowadzenia do praktyki zintegrowanego zarządzania wodami harmonizującego oczekiwania społeczeństwa, różnych dziedzin gospodarki i wymogów ochrony dziedzictwa przyrodniczego.
133. Aktualnie w Komisji Europejskiej trwają prace nad wprowadzeniem i wdrożeniem Ramowej Dyrektywy Powodziowej. Dyrektywa ta powinna uporządkować całość zagadnień związanych z ochroną przeciwpowodziową.
134. Wielkim problemem gospodarki wodnej jest dramatycznie niski, i nadal się obniżający, poziom nakładów na utrzymanie majątku, w tym zwłaszcza budowli hydrotechnicznych, co w niektórych przypadkach grozi katastrofami budowlanymi. Stan taki powoduje istotne zwiększenie prawdopodobieństwa strat materialnych i ofiar w wyniku powodzi.
135. Zasadniczej rewizji wymagają procesy inwestycyjne w gospodarce wodnej. Konieczne jest koncentrowanie się na najpilniejszych inwestycjach przy jednoczesnym zoptymalizowaniu cykli realizacyjnych.
136. Niezbędne jest ukształtowanie zasad i mechanizmów zmierzających do samofinansowania się gospodarki wodnej. Użytkownicy obiektów hydrotechnicznych powinni partycypować w kosztach inwestycji i eksploatacji proporcjonalnie do osiągniętych korzyści. Podejście takie będzie zgodne z zasadą zwrotu kosztów usług wodnych zapisaną w Ramowej Dyrektywie Wodnej. Wdrożenie samofinansowania

się gospodarki wodnej musi być stowarzyszone z zapewnieniem realnego wpływu użytkowników wód na podejmowane rozstrzygnięcia poprzez ustanowienie skutecznych mechanizmów harmonizowania oczekiwań społeczności lokalnych, sfery gospodarczej oraz interesu ogólnopolskiego reprezentowanego przez jednostki administracji rządowej.

137. W sferze instytucjonalnej nieodzowne jest ukształtowanie sprawnej, centralnej jednostki koordynującej w skali kraju, z podziałem na obszary dorzeczy, planowanie w gospodarowaniu wodami i zarządzanie gospodarką wodną, w tym zarządzanie obiektami hydrotechnicznymi i utrzymaniem wód. Zadanie harmonizowania interesów poszczególnych użytkowników wody musi być w rosnącym stopniu realizowane przez regionalne zarządy gospodarki wodnej jako jednostki administracji rządowej. W tym kontekście konieczne jest pilne przeprowadzenie integracji instytucji zajmujących się gospodarką wodną, obecnie rozproszonych.
138. Ważnym elementem działań w obszarze jakości wód jest monitoring wód. Monitoring wód powinien być zgodny z podziałem hydrograficznym kraju. Jednostka realizująca monitoring, która powstanie w ramach restrukturyzacji resortowych służb ochrony środowiska powinna działać w ramach takiego podziału.
139. Konieczne jest pilne przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko niniejszego dokumentu.
140. Przedstawiona część tekstowa oraz tablice realizacyjne strategii, odzwierciedlają obecny stan wiedzy w zakresie możliwości realizacyjnych oraz szacunki dotyczące sfery finansowania. Parametry te będą niewątpliwie ulegały zmianom, stąd bardzo ważna jest cykliczna ocena realizacyjna strategii i jej aktualizacja w miarę zmieniających się uwarunkowań.

Ważniejsze krajowe akty prawne istotne dla gospodarki wodnej:

- 1) ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. z 2005 r. Nr 239, poz.2019, z późn. zm.),
- 2) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2006 r. Nr 129, poz. 902, z późn. zm.),
- 3) ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz.U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947, z późn. zm.),
- 4) ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.),
- 5) ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o zachowaniu narodowego charakteru strategicznych zasobów naturalnych kraju (Dz.U. Nr 97, poz. 1051, z późn. zm.),
- 6) ustawa z dnia 21 grudnia 2000 r. o żegludze śródlądowej (Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 857),
- 7) ustawa z dnia 18 kwietnia 1985 r. o rybactwie śródlądowym (Dz.U. z 1999 r. Nr 66, poz. 750, z późn. zm.),
- 8) ustawa z dnia 4 marca 2005 r. o ustanowieniu programu wieloletniego "Program budowy Zbiornika Wodnego Świnna Poręba w latach 2006-2010" (Dz.U. Nr 94, poz. 784),
- 9) ustawa z dnia 6 lipca 2001 r. o ustanowieniu programu wieloletniego "Program dla Odry - 2006" (Dz.U. Nr 98, poz. 1067, z późn. zm.),
- 10) ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (Dz.U. z 2006 r. Nr 123, poz. 858),
- 11) ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu (Dz.U. Nr 89, poz. 991, z późn. zm.),
- 12) ustawa z dnia 4 września 1997 r. o działach administracji rządowej (Dz.U. z 2003 r. Nr 159, poz. 1548, z późn. zm.),
- 13) ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (Dz.U. Nr 116, poz.1206, z późn. zm.),
- 14) ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. Nr 80, poz. 717, z późn. zm.),
- 15) ustawa z dnia 7 lipca 1994 roku - Prawo budowlane (Dz.U. z 2006 r. Nr 156 poz. 1118, z późn. zm.).

Załącznik 2.

Wykaz dyrektyw Wspólnoty Europejskiej wdrożone do ustawy Prawo wodne

- 1) dyrektywa 2000/60/WE z dnia 23 października 2000 r. ustanawiającej ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. WE L 327, z 22. 12. 2000).
- 2) dyrektywa 75/440/EWG z dnia 16 czerwca 1975 r. dotyczącej wymaganej jakości wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej w Państwach Członkowskich (Dz. Urz. WE L 194, z 25.07.1975),
- 3) dyrektywa 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. WE L 135, z 30.05.1991),
- 4) dyrektywa 76/160/EWG z dnia 8 grudnia 1975 r. dotyczącej jakości wody w kąpieliskach (Dz. Urz. WE L 31, z 05.02.1976),
- 5) dyrektywa 76/464/EWG z dnia 4 maja 1976 r. w sprawie zanieczyszczenia spowodowanego przez niektóre substancje niebezpieczne odprowadzane do środowiska wodnego Wspólnoty (Dz. Urz. WE L 129, z 18.05.1976),
- 6) dyrektywa 78/659/EWG z dnia 18 lipca 1978 r. w sprawie jakości słodkich wód wymagających ochrony lub poprawy w celu zachowania życia ryb (Dz. Urz. WE L 222, z 14.08.1978),
- 7) dyrektywa 79/869/EWG z dnia 9 października 1979 r. dotyczącej metod pomiaru i częstotliwości pobierania próbek oraz analizy wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej w Państwach Członkowskich (Dz. Urz. WE L 271, z 29.10.1979),
- 8) dyrektywa 79/923/EWG z dnia 30 października 1979 r. w sprawie wymaganej jakości wód, w których żyją skorupiaki (Dz. Urz. WE L 281, z 10.11.1979),
- 9) dyrektywa 80/68/EWG z dnia 17 grudnia 1979 r. w sprawie ochrony wód podziemnych przed zanieczyszczeniem spowodowanym przez niektóre substancje niebezpieczne (Dz. Urz. WE L 20, z 26.01.1980),
- 10) dyrektywa 82/176/EWG z dnia 22 marca 1982 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych (Dz. Urz. WE L 81, z 27.03.1982),
- 11) dyrektywa 84/491/EWG z dnia 9 października 1982 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów heksachlorocycloheksanu (Dz. Urz. WE L 274, z 17.10.1984),
- 12) dyrektywa 83/513/EWG z dnia 26 września 1983 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów kadmu (Dz. Urz. WE L 291, z 24.10.1983),

- 13) dyrektywa 84/156/EWG z dnia 8 marca 1984 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych (Dz. Urz. WE L 74, z 17.03.1984),
- 14) dyrektywa 86/280/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie wartości dopuszczalnych dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych substancji niebezpiecznych zawartych w wykazie I Załącznika do dyrektywy 76/464/EWG (Dz. Urz. WE L 181, z 04.07.1986),
- 15) dyrektywy 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotyczącej ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanym przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. WE L 375, z 31.12.1991).

Inne dyrektywy Wspólnoty Europejskiej istotne dla gospodarki wodnej

- 1) dyrektywa Rady 80/778/EWG z dnia 15 lipca 1980 r. odnosząca się do jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi zmieniona Dyrektywą Rady 98/83/WE, z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.Urz. WE L 229, z 30.08.1980),
- 2) dyrektywa Rady 79/409/EWG z dnia 2 kwietnia 1979 r. w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz.Urz. WE L 103, z 25.04.1979),
- 3) dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz.Urz. WE L 206, z 22.07.1992),
- 4) dyrektywa Rady 96/82/WE z dnia 9 grudnia 1996 r. w sprawie kontroli niebezpieczeństwa poważnych awarii związanych z substancjami niebezpiecznymi (Dz.Urz. WE L 10, z 14.01.1997),
- 5) dyrektywa Rady 85/337/EWG z dnia 27 czerwca 1985 r. w sprawie oceny wpływu wywieranego przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz.Urz. WE L 175, z 5.07.1985),
- 6) dyrektywa Rady 86/278/EWG z dnia 12 czerwca 1986 r. w sprawie ochrony środowiska, w szczególności gleby, w przypadku wykorzystywania osadów ściekowych w rolnictwie (Dz.Urz. WE L 181, z 4.07.1986).
- 7) projekt dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie oceny ryzyka powodziowego zarządzania nim

**Ważniejsze Konwencje międzynarodowe, umowy i porozumienia dwustronne istotne
dla gospodarki wodnej**

- 1) Konwencja o obszarach wodno-błotnych mających znaczenie międzynarodowe, zwłaszcza jako środowisko życiowe ptactwa wodnego, sporządzona w Ramsar dnia 2 lutego 1971 r. (Dz. U. z 1978 r. Nr 7, poz. 24 i 25, z późn. zm.),
- 2) Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach 9 kwietnia 1992 r. (Dz. U. z 2000 r. Nr 28, poz. 346)
- 3) Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r. Nr 184, poz. 1532),
- 4) Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk, sporządzona w Bernie dnia 19 września 1979 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 58, poz. 263 i 264),
- 5) Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, sporządzona w Aarhus dnia 25 czerwca 1998 r. (Dz.U. z 2003 r. Nr 78, poz. 706),
- 6) Konwencja o ochronie i użytkowaniu cieków transgranicznych i jezior międzynarodowych, sporządzona w Helsinkach dnia 17 marca 1992 r. (Dz. U. z 2003 r. nr 78, poz. 702),
- 7) Konwencja o Światowej Organizacji Meteorologicznej, sporządzona w Waszyngtonie dnia 11 października 1947 r. (Dz.U z 1957 r. Nr 46, poz. 217),
- 8) Umowa w sprawie Międzynarodowej Komisji Ochrony Odry przed Zanieczyszczeniem, sporządzona we Wrocławiu dnia 11 kwietnia 1996 r. (Dz. U. z 1999 r. Nr 79, poz. 886),
- 9) Umowa między Rzeczpospolitą Polską a Europejską Organizacją Eksploatacji Satelitów Meteorologicznych (EUMETSAT) o współpracy, sporządzona w Warszawie dnia 15 grudnia 1999 r. (Dz.U. z 2002 r. Nr 202, poz. 1706),
- 10) Umowa z dnia 8 listopada 1991 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Federalnej Niemiec o żegludze śródlądowej,
- 11) Umowa z dnia 19 maja 1992 r. między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Federalną Niemiec o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych,
- 12) Umowa z dnia 15 stycznia 1998 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska,
- 13) Porozumienie z dnia 8 września 1994 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Czeskiej o współpracy transgranicznej,

- 14) Umowa między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy w dziedzinie ochrony środowiska 18 sierpnia 1994 r.
- 15) Umowa z dnia 14 maja 1997 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o gospodarce wodnej na wodach granicznych,
- 16) Porozumienie z dnia 18 sierpnia 1994 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Słowackiej o współpracy transgranicznej,
- 17) Umowa z dnia 10 października 1996 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Ukrainy o współpracy w dziedzinie gospodarki wodnej na wodach granicznych,
- 18) Umowa z dnia 7 czerwca 2005 r. między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Republiki Litewskiej o współpracy w dziedzinie użytkowania i ochrony wód granicznych.

Zał. nr 4

**UPROSZCZONY SCHEMAT ORGANIZACJI GOSPODARKI WODNEJ W POLSCE –
STAN ISTNIEJĄCY (od 01.07.2006)**

